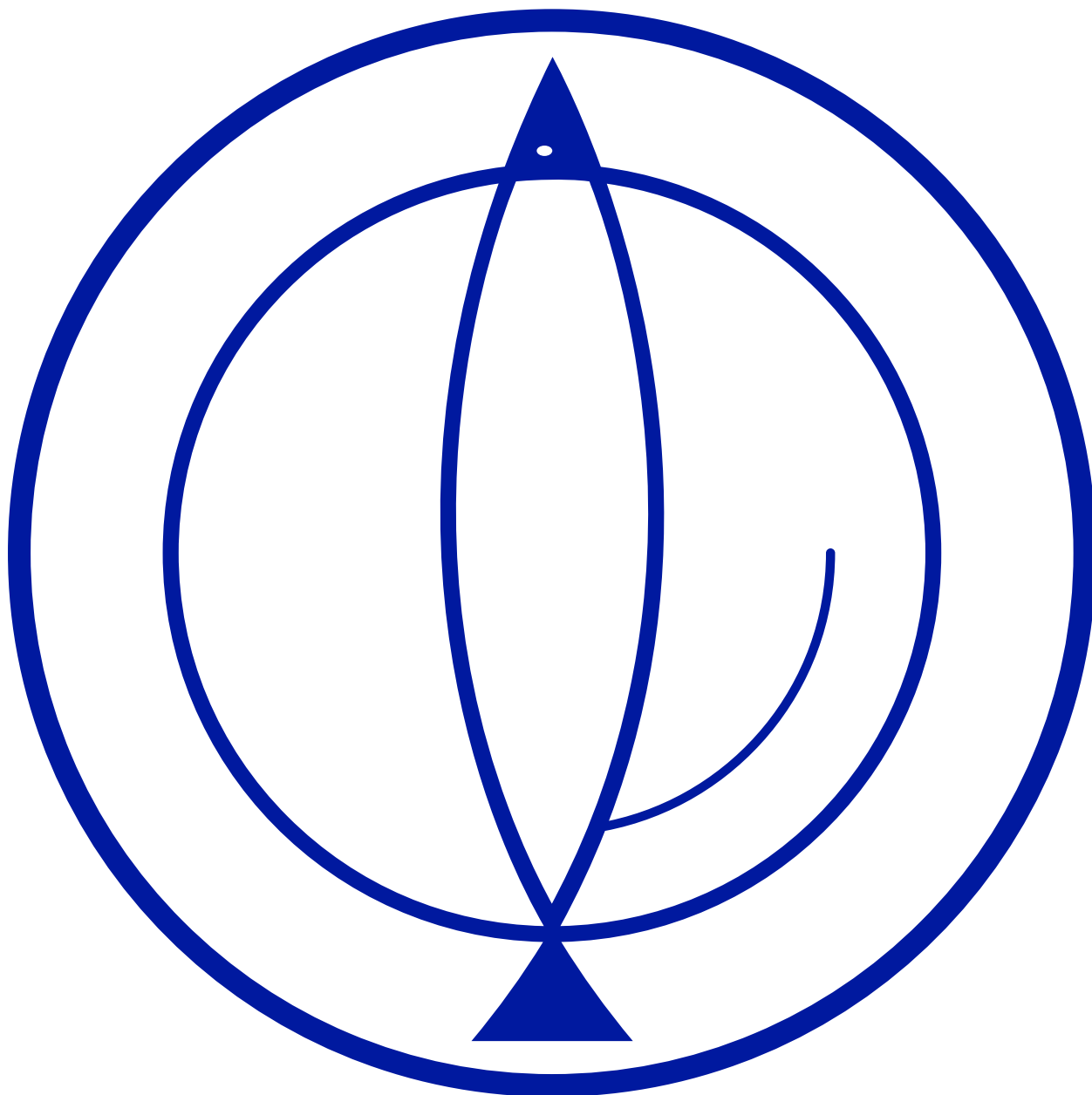

NORGES SILDESALGSLAG

Årsrapport
2015

TIL TALLERKEN

NORGES SILDESALGSLAG

Årsrapport
2015

Introduksjon

- 06 Styreleder har ordet
- 08 Hilsen fra Fiskeriministeren

6-8

Årsrapport

- 09 Styrets melding
- 14 Resultatregnskap
- 15 Balanse pr. 31. desember
- 17 Noter til regnskapet 2015
- 28 Kontantstrømpstilling
- 29 Revisjonsberetning for 2015
- 31 Kontrollkomiteens melding 2015

9-31

Driftsmelding

- 32 Salgsutvalget
- 35 Omsetningen
- 37 De enkelte fiskeslag
- 45 Kontroll

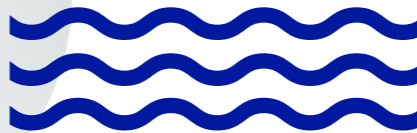
32-45

Marked, profilering & informasjon

- 46 Markedet for pelagiske fiskeslag i 2015
- 48 Informasjon
- 49 Organisasjonskart
- 50 Omsetningsstatistikk 2015

46-50

STYRELEDER HAR ORDET

Jonny Garvik
Styreleder

Året som har gått siden forrige årsmøte har vært et svært begivenhetsrikt år for Sildelaget, og jeg vil dele noen av milepælene med dere.

Den store nyvinningen i 2015 var at vi fikk innført dynamisk minstepris for nvg-sild i oktober. Dette var resultatet av et godt samarbeid mellom Sildelaget og Sjømat Norge. Ordningen må sies å ha vært en ubetinget suksess. Minsteprisen dannes nå gjennom Sildelagets auksjon. Det har ført til at alle får en markedsbasert pris på fisken, også de som kun får minstepris.

Dynamikken i minsteprisene har også ført til at minsteprisene kan være nærmere auksjonsprisene enn hva de har vært tidligere. De skal nå utgjøre 80 % av gjennomsnittlig auksjonspris. Endringer i markedet vil løpende bli reflektert i minsteprisene som endres ukentlig. I tillegg har ordningen fjernet minsteprisforhandlingene som en kilde til konflikt mellom fiskere og kjøpere. Jeg håper at vi kan få innført dynamiske minstepriser for alle de viktigste fiskeslagene som omsettes i laget i løpet av 2016.

Vi endte opp med en omsetning på over 6,9 mrd. kroner i 2015, noe som var en økning med nesten 500 millioner i forhold til 2014. Dette var hele 600 millioner bedre enn budsjettet. Årsaken til dette resultatet skyldes utelukkende prisøkning på fisken. Det omsatte kvantumet var det samme i 2015 som i 2014, nemlig 1,5 millioner t.

Prisøkningen pr kg fisk til konsum var på 13 % i 2015, noe som akkurat oppveiet en kvantumsnedgang på 100.000 t. Totalverdien på konsumlandningene ble dermed på nøyaktig samme nivå i 2015 som i 2014. Det betyr at hele omsetningsøkningen på ca 500 millioner kroner knytter seg til økt omsetning til mel og olje. Her var prisøkningen pr kg over 20 % samtidig som kvantumet økte med ca. 100.000 t. En omsetning på over 1,4 mrd kroner til mel og olje er rekord i Sildelagets historie. Det er en rekord vi kan være stolte av.

Gjennom hele 2015 har Sildelagets administrasjon og tillitsvalgte arbeidet med oppfølgingen av utredningen til Tveteråsutvalget om sjømatindustrien og stortingsmeldingen om en konkurransekraftig sjømatindustri som ble lagt frem i november. Det var her foreslått endringer i fiskesalgslagsloven som vi mente var unødvendige og uheldige for lagets medlemmer. Lagets arbeid med denne saken har fortsatt også i 2016, og vi kan konkludere med at dette arbeidet har båret frukter.

Debatten om næringens rammevilkår både på sjø og land har vært god og nyttig. Den har bidratt til større forståelse for hverandres ståsted. Dette har i sin tur bedret samarbeidet mellom fiskere og kjøpere. Et godt samarbeid mellom kjøpere og fiskere er en viktig forutsetning for å øke verdiskapingen i den pelagiske sjømatnæringen.

Sildelaget har vært aktiv i arbeidet sammen med de andre salgslagene og Norges Fiskarlag med å få på plass en avtale med Sjømat Norge som sikrer stabilitet i salgslagenes rammevilkår. Det var en historisk avtale som ble inngått tidlig i 2016 hvor både sjø- og landsiden stilte seg bak kravet om å bevare fiskesalgslagsloven som den er. Partene er enige om å samarbeide for å utvikle markedsplassen for førstehåndsomsetning av fisk innenfor rammene av gjeldende fiskesalgslagslov. Vi er positive til alle forslag som kan bidra til å heve verdien på fisken gjennom hele verdikjeden.

Dessverre ser det ikke så lyst ut med tanke på kvotene for vår tradisjonelt viktigste bestand, nvg-sild. Det er uheldig at det er et stort sprik mellom det som mange fiskere observerer på havet og det som forskerne konkluderer med når det gjelder bestandsnivå. Sildelaget bidro med over 3,5 millioner kroner til Havforskningsinstituttet i 2015 for at de kunne gjennomføre et gytetokt på nvg-sild. Også i 2016 har Sildelaget bidratt økonomisk til samme formål. Fra Havforskningsinstituttet hører vi at Sildelagets bidrag har vært nyttige, og vi har bidratt til ny og bedre kunnskap om silden. Vi håper at det også kan bety høyere kvoter på sikt.

Det fortøner seg som et paradoks at det knytter seg stor usikkerhet til bestandsstørrelsen til en av de bestandene som det har vært forsket mest på. Å redusere usikkerhet og øke kunnskapen om nvg-sild, makrell og kolmule må prioriteres høyere fra myndighetenes side i årene som kommer.

Paul Oma etterfulgte høsten 2015 Otto Gregussen som administrerende direktør i laget. Han har i likhet med sine forgjengere en klar målsetting om å ta vare på det beste i salgslagets tradisjoner, samtidig som organisasjonen må fornye og tilpasse seg det ansvar som medlemmene i laget og norske myndigheter til enhver tid gir.

Jeg vil til slutt takke lagets medlemmer, styret, administrasjonen, Sjømat Norge og norske myndigheter for et godt og konstruktivt samarbeid i 2015.

KJÆRE ÅRSMØTET I NORGES SILDESALGSLAG

Det er en stor glede for meg å få hilse Årsmøtet i Sildelaget!

Sildelaget er en solid og tradisjonsrik organisasjon i norsk fiskerinæring. Sildelaget tilbyr i dag en effektiv markeds plass for pelagisk fisk, og utfører forvaltningsoppgaver for myndighetene på en god måte.

Bærekraftig forvaltning av fiskeri og havbruk er en grunnleggende forutsetning for all videreutvikling av sjømatnæringen. I tillegg er det et mål å legge til rette for at de marine ressursene utnyttes optimalt og på en måte som gir høyest mulig verdiskaping. Også i et ernæringsmessig perspektiv er det sentralt å ta vare på matressursene vi høster fra havet. Hver dag eksporteres det 36 millioner måltider med norsk sjømat. Pelagisk fisk er en viktig matressurs og utgjør en stor del av disse daglige måltidene!

Selv om vi er en fiskepisende nasjon og Norge er et av de viktigste markedene, er norsk sjømatnæring en eksportrettet næring. EU, EFTA, og WTO er arenaer der regjeringen arbeider systematisk med å sikre sjømatnæringen bedre markedsadgang. Arbeidet med å bedre markedsadgang for norsk sjømat til EU er en kontinuerlig prosess, og det legges stor vekt på å etablere nye frihandelsavtaler gjennom EFTA. Vi utreder også konsekvensene for sjømatnæringen av handelsavtalene TPP og TTIP. Jeg vil også fremheve at vi jobber målrettet for å begrense effekten av og redusere omfang av veterinære handelshindre.

Dere har spennende temaer på dagsorden og jeg ønsker dere et godt Årsmøte!

Per Sandberg
Fiskeriminister

STYRETS MELDING

Styrets melding og årsregnskap omfatter morselskapet Norges Sildesalgslag og konsernet Norges Sildesalgslag. Konsernet Norges Sildesalgslag består foruten av morselskapet, av datterselskapet Sildinvest AS.

VIRKSOMHETENS ART OG HVOR DEN BEDRIVES

Virksomheten i Norges Sildesalgslag SA består i førstehåndsomsetning av pelagiske fiskeslag. Virksomheten drives i Bergen.

OMSETNING OG MARKED

I 2015 ble det gjennom laget omsatt vel 1,5 mill. t råstoff, til en samlet verdi av 6,9 mrd. kroner. Styret konstaterer at årsresultatet ga et resultat noe bedre enn ventet, og at særlig leveranser til mel og olje økte. I alt (både konsum og mel/olje) leverte utenlandske fartøyer 167.000 t fisk til en verdi av nesten 1,3 mrd. kroner. For detaljer vises til avsnittene for regnskap, omsetning og øvrig drift. 80 % av omsetningsverdien ble representert av råstoff til konsum.

Styret merker seg at eksporten av pelagiske fiskeslag til konsum gikk noe ned i verdi (minus 7 %) i forhold til 2014. Året som helhet har vært godt for norsk sjømateksport til tross for vansker i flere markeder globalt.

Basert på Sjømatrådets statistikker fremgår det at de pelagiske fiskeslagene sto for en samlet konsumeksport på 6,9 milliarder kroner. Den pelagiske andelen av sjømateksporten totalt har vært fallende en stund, og falt ytterligere i 2015, etter en liten oppgang i 2014. Pelagisk utgjorde vel 9 % av samlet eksportverdi.

- I tillegg til konsumdelen, kommer eksport av mel og olje for knappe 1,8 mrd. kroner (tall fra SSB). Vi forutsetter da at råstoffet til mel og olje i alt vesentlig er pelagiske arter. Summerer vi dette, kommer pelagisk eksport inkl. mel og olje opp i ca. 8,7 mrd. kroner. Det vises til kapitlet om Markeder.

Samlet sett var de største pelagiske markedene i 2015 målt i volum; Danmark, Nederland, Japan, Kina og Nigeria.

FREMTIDIG UTVIKLING

Driften forventes påvirket av de kvoter som gjelder for 2016 og utviklingen i de pelagiske markedene. 2016 forventes å bli et år på det jevne, noe som ikke endrer driften i forhold til dagens nivå. Det har ikke inntrådt forhold etter regnskapsårets slutt som er av betydning for bedømmelsen av årsregnskapet.

ØKONOMISKE FORHOLD

Årsregnskapet for 2015 er satt opp under forutsetning om videre drift. Styret bekrefter at denne forutsetningen er til stede.

Det er i 2015 omsatt for 6.922 mill kr gjennom Norges Sildesalgslag, mot 6.475 mill kr i 2014. Dette ga en samlet lagsavgift på 51,9 mill kr mot 46,2 mill kr i 2014. Gjennomsnittlig avgift for omsetning gjennom laget har i 2015 vært 0,75 %, mot 0,71 % i 2014. Lagets samlede driftsinntekter økte fra 61,7 mill kr i 2014 til 67,5 mill kr i 2015.

Lagets samlede driftskostnader utgjorde 71,6 mill kr i 2015, mot 66,4 mill kr i 2014.

Forvaltningen av lagets formue og likvide midler gav en netto regnskapsmessig gevinst på 13 mill kr i 2015, mot 16,9 mill kr i 2014. Urealisert kursgevinst er i løpet av 2015 steget med 1,8 mill kr. Ved utgangen av 2015 hadde laget en urealisert kursreserve i sin verdipapirportefølje på 9,6 mill kr.

Samlet viser lagets regnskap for 2015 et årsresultat på 7 mill kr, mot 8,7 mill kr i 2014. Ved utgangen av 2015 hadde Norges Sildesalgslag en samlet bokført egenkapital på 233,2 mill kr, mot 226,2 mill kr i begynnelsen av året.

Årets resultat er disponert ved at 7 mill kr overføres til annen egenkapital.

Konsernet Norges Sildesalgslag hadde i 2015 et driftsresultat på 2,3 mill kr mot 1,5 mill kr i 2014. Konsernets netto finansposter var en inntekt på 4,8 mill kr i 2015, mot 8,7 mill kr i 2014.

Konsernet hadde i 2015 et årsresultat på 4,8 mill kr, mot 6,7 mill kr i 2014. Ved utgangen av 2015 hadde konsernet en samlet bokført egenkapital på 212,5 mill kr, mot 207,7 mill kr i begynnelsen av året.

Kontantstrømmene i selskapet har i løpet av året forbedret seg mer enn driftsresultatet tilsier. Dette skyldes i hovedsak reduksjon i kundefordringer. Selskapets kundefordringer pr 31.12 henger sammen med når kvotene for året er fisket opp.

FINANSIELL RISIKO

Sildelagets virksomhet har risiko med hensyn til både kreditt, marked, likviditet og valuta, som blir håndtert etter detaljerte retningslinjer.

Kredittrisiko

Kredittrisiko er den vesentlige finansielle risikofaktor for Norges Sildesalgslag. Dette er risiko for at kunder ikke klarer å oppfylle sine betalingsforpliktelser i forbindelse med løpende kjøp av råstoff. Alt salg skjer på kreditt mot sikkerhet i form av bankgaranti eller kredittforsikring. Sikkerhetsdekningen er ikke 100% og en ikke ubetydelig egenrisiko er en systematisk følge. Styret har vedtatt en kredittpolicy og gode overvåkningsrutiner er etablert.

Det er en prioritert oppgave å alltid kunne tilby løpende oppgjør ved forfall til fartøy som omsetter gjennom Norges Sildesalgslag.

Markedsrisiko

Norges Sildesalgslags driftsinntekter består av en %-avgift på omsetning gjennom laget. Markedsprisene kan variere vesentlig fra sesong til sesong. Likeledes vil internasjonale kvotebestemmelser for pelagiske fiskeslag påvirke volumet som omsettes. Variasjoner i driftsinntektene følger av dette. Lagsavgiften fastsettes av Årsmøtet med grunnlag i styrets budsjettunderlag.

Likviditetsrisiko

Det er en prioritert oppgave å alltid kunne tilby løpende oppgjør ved forfall til fartøy som omsetter gjennom Norges Sildesalgslag. Forsinket innbetaling fra kunder er en tilleggsrisiko.

Valutarisiko

Landinger av råstoff i utlandet skjer i noen grad i utenlandsk valuta mens de aller fleste fartøyer mottar oppgjør i NOK. Valutarisikoen avdekkes løpende med valutaterminer og er dermed dekket så langt praktisk mulig, men ikke 100%.

ARBEIDSMILJØ, BEMANNING OG ORGANISERING

Arbeidsmiljøet i Sildelaget må kunne betegnes som godt. Det arbeides systematisk med HMS i henhold til gjeldende lovverk. Det er etablert et arbeidsmiljøutvalg som i løpet av 2015 hadde tre møter. Det samarbeides med HMS-gruppen (bedriftshelsetjeneste) som også er representert i arbeidsmiljøutvalget sammen med representanter for ledelsen og de ansatte.

De fleste ansatte er organisert i fagforeningene Handel og Kontor (LO) og PARAT (YS) som begge har tariffavtaler med Sildelaget. Sildelaget er igjen organisert i Abelia, en organisasjon under NHO. Det holdes jevnlig dialogmøter mellom partene hvor godt samarbeid er målet. Sildelaget er også en IA-bedrift.

Den viktigste saken det har vært arbeidet med i 2015 må være en eventuell endring av pensjonsordningene i Sildelaget. Denne saken er skrivende stund ikke ferdigbehandlet, men det satses på endelig styrebehandling i løpet av første halvår 2016.

Sykefraværet var gledelig lavt også i 2015, 2,3% mot 2,0 i 2014.

I løpet av 2015 har Paul Magnus Oma tiltrådt som ny adm.dir. og Rune Wiborg som ny IT-sjef. Det ble også arbeidet med tilsetting av ny kontrollsjef som vil tiltre i 2016, Tony Hatland.

Norges Sildesalgslag står i de nærmeste årene foran et generasjonsskifte og det vil være behov for rekruttering og utvikling i årene som kommer. Med blant annet bakgrunn i dette besluttet organisasjonen i 2015 å styrke personalfunksjonen som nå betjenes av en hel stilling. Dette ble gjort mulig ved interne rokeringer.

Ved årets utgang var det 37,8 (37,6 i 2014 og 42,8 i 2013) årsverk i Norges Sildesalgslag. Herunder er en 0,4 stilling tilknyttet daglig drift av CatchCertificate SA og 1 vaktmesterstilling tilknyttet datterselskapet Sildinvest AS. De fleste ansatte er lokalisert i Slottsgt 3 i Bergen, bortsett fra 4 kontrollører som jobber langs kysten på mottakene og har hjemmekontor.

Det store
matfatet

Bedriften arbeider aktivt for å fremme likestilling, sikre like muligheter og rettigheter og hindre diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn.

Kvinneandelen blant de ansatte var ved årets utgang 32%. I styret var kvinneandelen 8%. Mindre enn 5% av Sildelagets medlemmer er kvinner.

Sildelagets aktivitet påvirker ikke det ytre miljø ut over det en vanlig kontorbedrift ellers måtte gjøre.

DATTERSELSKAPER

Lagets økonomiske aktiviteter ut over første-håndsomsetningen er i samsvar med vedtektene organisert i eget selskap, Sildinvest AS. Selskapets virksomhet omfatter fast eiendom og eierandeler i andre selskaper. Sildinvest AS hadde i 2015 et årsresultat på 5,9 mill. kr, som er samme resultat som i 2014. Norges Sildesalgslag mottar 8,0 mill kr. i konsernbidrag for 2015 fra Sildinvest AS (etter skatt).

OPPFØLGING AV ÅRSMØTEVEDTAK MAI 2015

I forbindelse med Årsmøtets vedtak i mai, er det noen saker som skal nevnes.

A. Oppsummering av vinterens gytetokt på nvg-sild

I vedtaket til saken påpekte Årsmøtet at kvotene for de pelagiske fiskeslagene svinger sterkt og at dette har store økonomiske konsekvenser både for fiskere, kjøpere og eksportindustri om kvotene fastsettes på sviktende grunnlag. Norges Sildesalgslag bidro økonomisk til forrige vinters mengdemålingstokt med grunnlag i at fiskerne øynet håp om et bedre og sikrere grunnlag for bestandsestimater. «Indekstallet» som fremkom etter toktet, ble imidlertid ikke som håpet; nemlig et nytt entydig grunnlag for umiddelbar endring. Resultatet skulle brukes som «element i bestandsberegningene» og bli tatt med videre til ICES for en ytterligere oppdatering og senere fastsettelse av kvoten for 2016.

Årsmøtet uttrykte skuffelse over dette og påpekte at partene har et ansvar for å kommunisere hva som er en realistisk forventning til et slikt tokt når Sildelaget bidrar økonomisk. På denne bakgrunn ba Årsmøtet havforskningen om at også kvoterådet for 2015 skulle underlegges en ny gjennomgang i løpet av høsten med sikte på en endelig TAC for 2015. Styret har fulgt opp dette problemområdet og følger det opp også videre inn i 2016.

B. Ny kunnskap om overpumping av makrell og pågående slippeprosjekt

Årsmøtet fastslo at fangstregulering i fisket med not gjennom lang tid har vært et tema og da særlig overlevelsessevnen for fisk ved slipping fra not. Et problem som melder seg, er faren for dårligere kvalitet på restkvantum som pumpes. Godt begrunnet eller ikke, risikoen er og har vært en utfordring, og myndighetene har gått inn for at bedre kunnskap kan bøte på dette.

Fiskeridirektoratet og SINTEF gjennomførte derfor et prosjekt omkring overpumping og virkningen på kvaliteten, noe Årsmøtet tok til etterretning. Årsmøtet understreket at investeringer i nytt pumpeutstyr, i hovedsak må begrunnes ut fra en forventning om kvalitetsforbedring. En annen utfordring er oppfølging av kravet til rette opplysninger ved innmelding etter overpumping. Årsmøtet konstaterte at dette ikke alltid overholdes. Årsmøtet henstilte derfor til fiskerne om å følge spillereglene siden dette i det lange løp best tjener både fiskerne og næringen.

Årsmøtet oppfordret til at Norges Sildesalgslag og kjøpersiden foretar en gjennomgang/evaluering av gjeldende regelverk på området, nettopp med henblikk på å oppnå best mulig kvalitet/inntjening. Årsmøtet ba også kjøperne om ikke å være forutinntatt mht. til kvalitet, siden pumping i seg selv ikke behøver være forringende.

Styret i Norges Sildesalgslag bevilget i sitt augustmøte kr 300.000,- i støtte til videreføring av Havforskningsinstituttet sitt CRISP prosjekt for treårsperioden 2016-2018. Ett tema som inngår i prosjektet er hvordan fangsthåndtering under notkast påvirker fiskens «velferd» og kvalitet, og lagets auksjonsdata er tilrettelagt for en analyse som NOFIMA skal gjennomføre i denne sammenheng.

Norges Sildesalgslag har videre engasjert seg i prosjekt som er tenkt gjennomført i regi av SINTEF, som videreføring av prosjekt «overpumping av makrell». Hovedfokus vil være å undersøke hvordan den tekniske utrustningen ombord (slangedimensjon, slangelengde, løftehøyde, pumpehastighet etc.) påvirker kvalitet.

C. Fiskeindustriutvalgets rapport

Årsmøtet sa seg fornøyd med den uttalelse som Fiskesalgslagenes Samarbeidsråd hadde gitt til rapporten. Årsmøtet understreket at auksjonsomsetningen er den form som er best tilpasset de utfordringene som rapporten beskriver og at denne formen stimulerer konkurranse og effektivitet.

Årsmøtet gjorde samtidig oppmerksom på at det er en utfordring å sikre at alle fartøyer får ta del i fordelene ved auksjonsomsetningen, – særlig de minste, og at et solidarisk system med respekt for hverandre fortsatt er bærebjelken.

Stadig nye utfordringer ligger i kontinuerlige omstruktureringer som påvirker inntjening, produktutvikling, markedsrett – og som ikke minst utfordrer omsetningsformene. Årsmøtet hadde vanskelig for å forestille seg at dagens åpne

system der partene møtes, skal kunne erstattes av en «nøytral» markedsplass. Årsmøtet understreket også behovet for å jobbe videre med markedsadgang, ikke minst mot EU.

Styret har fulgt dette nøye opp gjennom samarbeid innenfor særlig sjøsiden i næringen for å løfte frem de hensyn laget mener veier tyngst. Prosessen har pågått hele høsten og vil fortsette inntil Stortingsmeldingen blir behandlet på vårparten 2016. Som ledd i å utvikle marked og auksjon, har styret i løpet av høsten også diskutert bruk av dynamiske minstepriser og terminkontrakter. Dette jobbes det videre med. Styret er også opptatt av å styrke samarbeid og samhold på sjøsiden slik at næringen får en mer felles og tydelig stemme i samfunnsdebatten.

Bergen, 22. februar 2016

STYRET I NORGES SILDESALGSLAG

Jonny Garvik
Styreleder

Jan-Erik Johnsen
Nestleder

Anders Remøy

Marius Ytterstad

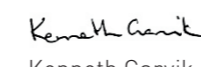

Henning T. Veibust

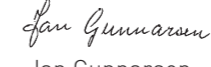

Eirin Roaldsen

Bjarte Arve Nordtun

John Einar Engen

Kjell Svanes

Kenneth Garvik

Jan Gunnarsen

Rune Hovden

Paul Magnus Oma
Adm. dir.

RESULTATREGNSKAP 2015

NORGES SILDESALGSLAG (1 000 KR)				KONSERN	
2014	2015	NOTE	2015	2014	
DRIFTSINNEKTER					
6 474 897	6 921 774	2	6 921 774	6 474 897	
-6 474 897	-6 921 774		-6 921 774	-6 474 897	
46 160	51 859	2	58 435	52 507	
15 540	15 689	2	15 549	15 400	
61 700	67 548	2	73 984	67 907	
DRIFTSKOSTNADER					
46 392	50 667	3	51 549	47 192	
2 652	2 339	6	3 306	3 531	
17 381	18 586	3,4,5	16 837	15 645	
66 425	71 592		71 692	66 368	
-4 725	-4 044		2 292	1 539	
FINANSINNEKTER OG FINANSKOSTNADER					
9 617	9 644	7			
6 726	3 218		3 338	6 866	
1 316	740		2 030	2 676	
1 149	163	11	163	1 121	
-251	-165		-165	-251	
472	740	11	740	472	
95	234		234	95	
-2 231	-1 579		-1 579	-2 231	
16 893	12 995		4 761	8 748	
12 168	8 951		7 053	10 287	
-3 501	-1 992	13	-2 229	-3 624	
8 667	6 959		4 824	6 663	
OVERFØRINGER					
-8 667	-6 959				
-8 667	-6 959				

BALANSE PR 31.12.2015

NORGES SILDESALGSLAG (1 000 KR)				KONSERN	
2014	2015	NOTE	2015	2014	
ANLEGGSMIDLER					
Varige driftsmidler					
		6	33 642	33 730	
4 178	3 128	6	3 334	4 384	
4 178	3 128		36 976	38 114	
Finansielle anleggsmidler					
51 385	51 385	7			
100	100	8	100	100	
19 748	18 050	8,11,14	18 087	19 785	
1 534	1 084	3, 9	1 084	1 534	
28 355	24 018	12	24 018	28 355	
101 122	94 637		43 289	49 774	
105 300	97 765		80 265	87 888	
OMLØPSMIDLER					
Fordringer					
196 385	89 046	10,14	89 072	196 385	
32		15			
892	806		900	1 055	
9 693	9 728	15			
207 002	99 580		89 972	197 440	
Investeringer					
3 236	3 713	11, 14	3 713	3 236	
3 236	3 713		3 713	3 236	
102 304	207 329		212 639	109 658	
SUM ANLEGGSMIDLER					
312 542	310 622		306 324	310 334	
417 842	408 387		386 589	398 222	

NORGES SILDESALGSLAG (1 000 KR)				KONSERN	
2014	2015	GJELD OG EGENKAPITAL	NOTE	2015	2014
		EGENKAPITAL			
		Opptjent egenkapital			
20 990	20 990	Reservefond		20 990	20 990
4 517	4 517	Felleseid andelskapital		4 517	4 517
200 703	207 662	Annen egenkapital		187 025	182 201
226 210	233 169	Sum opptjent egenkapital		212 532	207 708
226 210	233 169	SUM EGENKAPITAL	16	212 532	207 708
		GJELD			
		Avsetning for forpliktelser			
6 573	6 290	Pensjonsforpliktelser	12	6 665	6 957
47 051	47 051	Tapsfond for dekning av egenrisiko	17	47 051	47 051
3 426	3 303	Utsatt skatt	13	1 727	1 613
57 050	56 644	Sum avsetning for forpliktelser		55 443	55 621
		Kortsiktig gjeld			
6 711	9 295	Leverandørgjeld	15	9 343	6 938
62 224	46 842	Skyldige offentlige avgifter		46 842	62 224
756	2 111	Betalbar skatt	13	2 111	756
	8	Gjeld til konsernselskaper	15		
64 891	60 318	Annen kortsiktig gjeld	15, 17	60 318	64 975
134 582	118 574	Sum kortsiktig gjeld		118 614	134 893
191 632	175 218	SUM GJELD		174 057	190 514
417 842	408 387	SUM GJELD OG EGENKAPITAL		386 589	398 222

Bergen, 22.2.2016

STYRET I NORGES SILDESALGSLAG SA

Jonny Garvik
Styreleder

Jan-Erik Johnsen
Nestleder

Marius Ytterstad
Styremedlem

Paul Magnus Oma
Adm. dir.

Henning T. Veibust
Styremedlem

Eirin Beate Roaldsen
Styremedlem

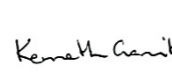
Anders Remøy
Styremedlem

Bjarte Arve Nordtun
Styremedlem

Kjell Svanes
Styremedlem

John Einar Engen
Styremedlem

Rune Hovden
Styremedlem

Jan Gunnarsen
Styremedlem

Kenneth Garvik
Styremedlem

NOTER TIL REGNSKAPET 2015

NOTE 1 REGNSKAPSPRINSIPPER

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven av 1998 og god regnskapsskikk i Norge. Regnskapsprinsippene beskrives nedenfor.

Konsolideringsprinsipp

Konsernregnskapet omfatter Norges Sildesalgslag med datterselskaper hvor laget eier direkte eller indirekte mer enn 50 prosent. Det er anvendt ensartede regnskapsprinsipper i konsernselskapenes regnskaper. Alle vesentlige transaksjoner og mellomværende mellom selskaper i konsernet er eliminert.

Hovedregel for vurdering og klassifisering av eiendeler og gjeld

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Andre eiendeler er klassifisert som omløpsmidler. Fordringer som skal tilbakebetales innen et år er klassifisert som omløpsmidler. Ved klassifisering av kortsiktig og langsiktig gjeld er tilsvarende kriterier lagt til grunn.

Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi når verdifallet forventes ikke å være forbigående. Anleggsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives planmessig. Langsiktig lån balanseføres til nominelt mottatt beløp på etableringstidspunktet.

Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt mottatt beløp på etableringstidspunktet. Kortsiktig gjeld oppskrives ikke til virkelig verdi som følge av rentendring.

Enkelte poster er vurdert etter andre prinsipper og redegjøres for nedenfor.

Aksjer i datterselskap

Investering i datterselskap vurderes etter kostmetoden.

Aksjer og andeler i tilknyttet selskap og andre selskap

Investeringer i tilknyttete selskap og andre selskap vurderes etter kostmetoden i lagets regnskap.

Valuta

Bankinnskudd i utenlandsk valuta er bokført til dagskurs 31.12.

Forskning og utvikling

Utgifter til forskning og utvikling kostnadsføres løpende.

Inntekter

Inntekt fra omsetning gjennom laget består av en trukket lagsavgift basert på en andel av omsatt fangst. Lagsavgiften inntektsføres når fangsten er levert, altså når fangsten er ankommet mottak slik at risiko og kontroll er gått over på kjøper. Inntekt fra tjenesteyting regnskapsføres når den er opptjent, og i takt med at tjenestene leveres.

Kostnader

Kostnader regnskapsføres som hovedregel i samme periode som tilhørende inntekt. I de tilfeller det ikke er en klar sammenheng mellom utgifter og inntekter fastsettes fordelingen etter skjønnsmessige kriterier. Øvrige unntak fra sammenstillingsprinsippet er angitt der der er aktuelt.

Investeringer i aksjer, andeler etc (anleggsmidler)

Anleggsaksjer og investeringer i ansvarlige selskaper og kommandittselskaper, etc hvor selskapet ikke har betydelig innflytelse, balanseføres til anskaffelseskost. Investeringene blir nedskrevet til virkelig verdi dersom verdifallet ikke forventes å være forbigående. Mottatt utbytte og andre overskuddsutdelinger fra selskapene inntektsføres som annen finansinntekt.

Aksjer, obligasjoner, valutaterminer og kortsiktige plasseringer (omløpsmidler)

Aksjer, obligasjoner etc som er definert i handelsportefølje er bokført til virkelig verdi pr 31.12. Aksjer, obligasjoner etc som ikke er definert i handelsportefølen er bokført til laveste verdi av markedsverdi pr 31.12. og kostpris pr enkeltposisjon. Valutaterminer er vurdert til kurs 31.12.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringer. I tillegg gjøres det for kundefordringer en uspesifisert avsetning for å dekke generell tapsrisiko.

Bankinnskudd, kontanter o.l.

Regnskapsposten inkluderer kontanter, bankinnskudd og andre betalingsmidler med forfallsdato som er kortere enn tre måneder fra anskaffelse.

Pensjoner

Ved regnskapsføring av pensjon er lineær opptjeningsprofil og forventet sluttlønn som opptjeningsgrunnlag lagt til grunn. Estimatavvik og effekt av endrede forutsetninger amortiseres over forventet gjenværende opptjeningsperiode i den grad de overstiger 10 % av den største av pensjonsforpliktelsen og pensjonsmidlene (korridor). Planendringer fordeles over gjenværende opptjeningsperiode. Arbeidsgiveravgift er inkludert i tallene.

Skatter

Skattekostnaden sammenstilles med regnskapsmessige resultat før skatt. Skatt knyttet til egenkapitaltransaksjoner føres mot egenkapitalen. Skattekostnaden består av betalbar skatt (skatt på årets direkte skattepliktige inntekt) og endring i netto utsatt skatt samt formueskatt. Skattekostnaden fordeles på ordinært resultat og resultat av ekstraordinære poster i henhold til skattegrunnlaget. Utsatt skatt og utsatt skattefordel er presentert netto i balansen.

Leieavtaler

Driftsmidler som leies på betingelser som i det vesentlige overfører økonomisk risiko og kontroll til selskapet (finansiell leasing), balanseføres under varige driftsmidler, og tilhørende leieforpliktelse medtas som forpliktelse under langsiktig gjeld til nåverdi av betalingene. Driftsmidlet avskrives planmessig, og forpliktelsen reduseres med betalt leie etter fradrag for beregnet rentekostnad. For operasjonelle leieavtaler kostnadsføres leien løpende.

NOTE 2 DRIFTSINNEKTER

Norges Sildesalgslag forestår førstehåndsomsetning av pelagisk fisk. Lagsavgiften er en fast prosent av omsetningen.

DRIFTINNEKTER

NORGES SILDESALGSLAG (1000 KR)

2014	2015	
6 474 897	6 921 774	Regnskapsmessig omsatt
-6 428 737	-6 869 915	Avregnet fisker
46 160	51 859	Lagsavgift

ANDRE INNEKTER

NORGES SILDESALGSLAG (1000 KR)

2014	2015		2015	2014
12 931	12 579	Inndekning av kontrollkostnader 1)	12 579	12 931
2 609	3 110	Diverse inntekter	2 970	2 469
15 540	15 689	Sum	15 549	15 400

1) Kontrollkostnader er ført som ordinære driftskostnader og dekket inn gjennom inntrukne midler, som tilsvarende inngår i posten andre driftsinntekter.

KONSERN:

Konsernets driftsinntekter for 2015 kan spesifiseres på geografisk område som følger:

	2015	2014
LAGSAVGIFT NORGES SILDESALGSLAG		
- Norge	41 487	35 543
- Andre land	10 372	10 617
Andre inntekter Norge	22 125	21 747
Sum	73 984	67 907

NOTE 3 LØNNSKOSTNADER

NORGES SILDESALGSLAG (1000 KR)

KONSERN

2014	2015		2015	2014
27 226	26 878	Lønn	27 547	27 897
2 847	3 003	Honorar til styret og utvalg	3 111	2 847
8 859	13 657	Pensjon	13 731	8 958
6 241	5 663	Folketrygdavgift	5 663	6 241
1 219	1 466	Andre ytelser	1 497	1 249
46 392	50 667	Sum	51 549	47 192
39	38	Gjennomsnittlig antall årsverk sysselsatt i regnskapsåret	38	39

YTELSER TIL LEDENDE

PERSONER I SELSKAPET (1000 KR)

ADM. DIREKTØR

STYRET

Lønn	1 515	
Annen godtgjørelse	8	1 842

Adm. direktør er medlem i selskapets innskuddspensjonsordning. Han har i tillegg til standard ordning egen avtale om innskuddsbasert alderspensjon for lønn over 12G, uførepensjon for lønn over 12G, samt en skattefri engangserstatning ved død for lønn over 12 G. Kostnad 2015: TNOK 86.

LÅN OG SIKKERHETSSTILLELSE TIL LEDENDE PERSONER, AKSJEEIERE, ANSATTE, M.V. (1000 KR)

LÅN

SIKKERHETS-STILLELSE

Lån og sikkerhetsstillelse til fordel for:		
Ansatte i morselskap	1 084	0
Ansatte i konsernet	1 084	0

REVISOR (TALL I 1000 KR)

MOR

KONSERN

Lovpålagt revisjon	276	296
Annen bistand	112	140
Attestasjonstjenester	18	18
Sum	406	454

NOTE 4 TRANSAKSJONER MED FAGLAG

NORGES SILDESALGSLAG (1000 KR)

2014	2015	
396	365	Norges Fiskerlags velferdsstasjoner
70	170	Støtte til faglag
1	6	Annonsering hos faglag
467	541	

NOTE 5 ANDRE DRIFTSKOSTNADER

NORGES SILDESALGSLAG (1000 KR)

2014	2015	
		Fiskernes ulykkeskasse
4 569	4 958	Diett-, reise- og møtekostnader
7 952	8 375	Diverse drifts- og adm.kostnader
2 658	2 961	Fremmedytelser
966	799	Markedsføring og informasjon
1 236	1 493	Diverse støttetiltak
17 381	18 586	Sum

NOTE 6 VARIGE DRIFTSMIDLER

NORGES SILDESALGSLAG (1000 KR)

DRIFTSLØSØRE, INVENTAR ETC.

Opprinnelig anskaffelseskost pr 1.1.	31 574
Tilgang i året	1 289
Avgang ved salg/utrangering (anskaffelseskost)	
Anskaffelseskost 31.12	32 863

Akkumulerte avskrivninger pr 1.1.	27 396
Avgang akkumulerte avskrivninger	
Årets ordinære avskrivning	2 339
Akkumulerte avskrivninger pr 31.12.	29 735

Bokført verdi pr 31.12 **3 128**

Økonomisk levetid	4 - 7 år
Avskrivningsplan	Lineær

KONSERN (1000 KR)	BYGNINGER OG TOMTER	DRIFTSLØSØRE, INVENTAR ETC	KUNST	SUM
Opprinnelig anskaffelseskost pr 1.1.	52 213	31 726	206	84 145
Tilgang i året	879	1 289		2 168
Avgang i året til anskaffelseskost				
Anskaffelseskost 31.12	53 092	33 015	206	86 313
Akk. av- og nedskrivninger pr 1.1.	18 483	27 548		46 031
Avgang akkumulerte avskrivninger				
Årets avskrivninger	967	2 339		3 306
Akk. av- og nedskrivninger pr 31.12.	19 450	29 887		49 337
Bokført verdi pr 31.12	33 642	3 128	206	36 976
Økonomisk levetid	0 - 33 år	4 - 7 år		
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	Ingen avskr.	

NOTE 7 DATTERSELSKAPER

FIRMA	FORRETN.- KONTOR	STEMME- OG EIERANDEL	ANSK.- TIDSPUNKT	BOKFØRT VERDI	RESULTAT 2015	EGENKAP. 31.12.15
Sildinvest AS	Bergen	100,00 %	01.01.89	51 385	5 905	36 494

Aksjene er bokført til kostpris med tillegg for avgitte konsernbidrag.

NOTE 8 AKSJER OG ANDELER I TILKNYTTET SELSKAP/ANDRE FORETAK

NORGES SILDESALGSLAG (1000 KR)

SELSKAPETS NAVN	EIERANDEL	ANSK.KOST.	BOKFØRT
ANLEGGSMIDLER:			
Catch Certificate SA	40 %	100	100

KONSERN (1000 KR)

SELSKAPETS NAVN	EIERANDEL	ANSK.KOST.	BOKFØRT
ANLEGGSMIDLER:			
Investering i tilknyttet selskap:			
Catch Certificate SA	40 %	100	100
Investering i aksjer og andeler:			
Skude Fryseri A/S	20 %	10	10
Seagarden ASA		340	
Andre aksjeandeler		43	27
Sum		393	37

NOTE 9 FORDRINGER MED FORFALL SENERE ENN ETT ÅR

NORGES SILDESALGSLAG (1000 KR)

2014			2015			KONSERN	
2014	2015	Andre fordringer 1)	2015	2014			
1 534	1 084		1 084	1 534			
1 534	1 084	Sum	1 084	1 534			

1) Lån ansatte inkluderer avdrag som forfaller i 2015, 0,4 mill kr.

NOTE 10 KUNDEFORDRINGER

Fordringene er vurdert til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap med MNOK 2.

NOTE 11 FINANSPOSTER

Verdipapirporteføljen 31.12.:

KONSERN (1000 KR)	31.12.2015		31.12.2014	
	KOSTPRIS	BOKFØRT VERDI	KOSTPRIS	BOKFØRT VERDI
Norske rentebærende papirer	1 844	2 915	4 135	2 572
Norske aksjerelaterte papirer	11 714	10 379	12 340	10 517
Utenlandske aksjerelaterte papirer	8 565	8 469	9 994	9 894
Sum	22 123	21 763	26 469	22 983
Herav klassifisert som anleggsmiddel	18 634	18 050	20 749	19 748

Urealisert kursreserve (differanse mellom markedsverdi og bokført verdi) som pr 1.1. utgjorde 7,8 mill kr, er pr 31.12. økt til 9,6 mill kr.

NOTE 12 PENSJONSKOSTNADER, -MIDLER OG -FORPLIKTELSE

Laget og konsernet har foretakspensjonsordning i livforsikringsselskap for sine ansatte. Pensjonsordningen tilfredsstiller reglene i Lov om Obligatorisk Tjenestepensjon. Ordningen gir rett til fremtidige definerte ytelser. Disse er i hovedsak avhengig av antall opptjeningsår, lønnsnivå ved oppnådd pensjonsalder og størrelsen på ytelsene fra folketrygden. Full alderspensjon utgjør tilnærmet 70% av pensjonsgrunnlaget (begrenset til 12G), og ordningen er tilknyttet uføre-, ektefelle- og barnpensjon. Pensjonsalderen er 67 år. Denne ordningen er sikret.

Foretakspensjonsordningen ble lukket pr 1.5.2009.

Ansatte fra dette tidspunkt inngår i selskapets innskuddspensjonsordning.

Laget har også førtid- og toppensjonsavtale (lønn over 12G) med tidligere adm.dir. Denne ordningen er ikke sikret, men finansieres over selskapets drift. Laget er tilsluttet ordningen om Avtalefestet Førtdispensjon (AFP) fra 62 år til 67 år. I tillegg ytes det gavepensjon til AFP pensjonistene. Denne ordningen er også usikret og finansieres over driften.

Ved avvikling av Silfas AS overtok Sildinvest AS forpliktelse knyttet til 2 tidligere Silfas ansatte som finansieres over driften.

Lagets pensjonsordninger omfatter 82 personer, hvorav 45 mottok pensjon i 2015.

Nedenfor vises fordeling av pensjonsmidler/forpliktelser på kollektive og usikrede ordninger:

NETTO PENSJONSKOSTNADER:

NORGES SILDESALGSLAG (1000 KR)

2014			2015			KONSERN	
2014	2015		2015	2014			
3 155	4 088	Nåverdi av årets pensjonsopptjening	4 088	3 155			
4 825	3 512	Rentekostnad av pensjonsforpliktelsen	3 512	4 825			
(4 150)	(3 359)	Avkastning på pensjonsmidler	(3 359)	(4 150)			
540	598	Periodisert arbeidsgiveravgift	598	540			
1 139	1 256	Administrasjonskostnader	1 256	1 139			
4 428	7 955	Resultatført estimatavvik	7 946	4 437			
9 937	14 050	Netto pensjonskostnad (inkl. arbeidsgiveravgift)	14 041	9 946			

BEREGET PENSJONSFORPLIKTELSE SIKREDE ORDNINGER:

NORGES SILDESALGSLAG (1000 KR)

2014			2015			KONSERN	
2014	2015		2015	2014			
149 320	139 958	Beregnete pensjonsforpliktelser (PBO)	139 958	149 320			
(101 099)	(111 051)	Pensjonsmidler (til markedsverdi)	(111 051)	(101 099)			
6 799	4 076	Arbeidsgiveravgift	4 076	6 799			
(83 375)	(57 001)	Ikke resultatført estimatavvik	(57 001)	(83 375)			
(28 355)	(24 018)	Netto pensjonsforpliktelse (Netto pensjonsmidler)	(24 018)	(28 355)			

BEREGET PENSJONSFORPLIKTELSE USIKREDE ORDNINGER:

NORGES SILDESALGSLAG (1000 KR)

2014			2015			KONSERN	
2014	2015		2015	2014			
6 396	6 126	Beregnete pensjonsforpliktelser (PBO)	6 501	6 780			
895	862	Arbeidsgiveravgift	862	895			
(718)	(698)	Ikke resultatført estimatavvik	(698)	(718)			
6 573	6 290	Netto pensjonsforpliktelse (Netto pensjonsmidler)	6 665	6 957			

ØKONOMISKE FORUTSETNINGER:

NORGES SILDESALGSLAG		KONSERN	
2014	2015	2015	2014
3,20 %	3,30 %	3,30 %	3,20 %
2,30 %	2,70 %	2,70 %	2,30 %
2,50 %	2,25 %	2,25 %	2,50 %
1,50 %	1,50 %	1,50 %	1,50 %
0-8 %	0-8 %	0-8 %	0-8 %
30 %	30 %	30 %	30 %

Som aktuariemessige forutsetninger for demografiske faktorer og avgang er lagt til grunn vanlig benyttede forutsetninger.

NOTE 13 SKATTEKOSTNAD

NORGES SILDESALGSLAG (1000 KR)		KONSERN	
2014	2015	2015	2014
	1 250	1 250	
756	861	861	756
187	-1	-1	187
2558	-118	119	2681
3501	1 992	2 229	3624

AVVIKET FORKLARES MED:

-1 616	-1 682	-1 059	-986
181	-5	-5	181
6	5	5	6
756	861	861	756
889	660	660	889
	-264	-138	
216	-425	324	846

BETALBAR SKATT I ÅRETS SKATTEKOSTNAD
FREMKOMMER SLIK:

12 168	8 951	7 053	10 287
-5 987	-6 228	-3 922	-3 652
-4 859	4 414	4 005	-5313
-1 322	-2 508	-2 508	-1 322
	4 629	4 628	
	1 250	1 250	
	1 250	1 250	

BETALBAR SKATT I BALANSEN FREMKOMMER SLIK:

	1 250	1 250	
756	861	861	756
756	2 111	2 111	756

Utsatt skatt beregnes på grunnlag av midlertidige forskjeller mellom regnskaps- og skattemessige verdier.

FORSKJELLER SOM UTLIGNES:

-2 658	-2 815	-10 064	-10 634
-1 810	-2 000	-2 000	-1 810
63	50	1 366	1 707
21 782	17 728	17 354	21 398
17 377	12 963	6 656	10 661
-2 195	248	248	-2 195
-2 492			-2 492
12 690	13 211	6 904	5 974
3 426	3 303	1 727	1 613

NOTE 14 PANTSTILLELSER

Laget har stilt verdipapirer og kundefordringer som pant for en trekkrettighet på MNOK 500.

Bokført verdi av pantsatte eiendeler utgjør:

NORGES SILDESALGSLAG (1000 KR)		KONSERN	
2014	2015	2015	2014
196 385	89 046	89 072	196 385
22 984	21 763	21 763	22 984
219 369	110 809	110 835	219 369

NOTE 15 TRANSAKSJONER/MELLOMREGNINGER MED NÆRSTÅENDE

NORGES SILDESALGSLAG (1000 KR)

2014	2015	
32		Kundefordringer
9 693	9 728	Kortsiktig fordring datterselskap
3 233	3 325	Leie lokaler inkl felleskostnader
140	140	Administrasjonsgodtgjørelse

Av kortsiktig fordring datterselskap utgjør TNOK 9 644 konsernbidrag.

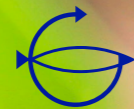
Alle transaksjoner/mellomregninger med nærstående er med datterselskap.

NOTE 16 EGENKAPITAL

	NORGES SILDESALGSLAG (1000 KR)				KONSERN TOTAL EGENKAPITAL
	RESERVEFOND	FELLESEID ANDELSKAPITAL	ANNEN EGENKAPITAL	SUM EGENKAPITAL	
Egenkapital 31.12.2014	20 990	4 517	200 704	226 210	207 708
Årets resultat (disponert)			6 959	6 959	4 824
Egenkapital 31.12.	20 990	4 517	207 663	233 169	212 532

© Kjartan Mestad, Havforskningsinstituttet

Forskning og
forvaltning**NOTE 17 TAPSFOND FOR DEKNING AV EGENRISIKO**

Fiskeri- og Kystdepartementet har gitt Norges Sildesalgslag tillatelse til å anvende inntil MNOK 50 av inndratte midler til et tapsfond for dekning av lagets egenrisiko ved oppgjør for salg i første hånd dersom kjøper ikke er i stand til å gjøre opp for seg. Departementet anser midlene for disponert når de er avsatt til fondet, men at midlene blir tilbakeført til inndratte midler dersom laget på et senere tidspunkt finner det riktig å redusere fondets størrelse.

Fondet vært uendret i 2015. Saldo pr 31.12 er MNOK 47.

Når det gjelder øvrige inndratte midler fremkommer disse under «Annen kortsiktig gjeld».

Norges Sildesalgslags drifts- inntekter består av en %-avgift på omsetning gjennom laget.

NOTE 18 FINANSIELL RISIKO

Norges Sildesalgslag har som mål å ha en god finansiell posisjon. For å oppnå dette legges vekt på en god drift, lav finansiell risikoeksponering samt forsvarlig styring av den finansielle risikoen. På de viktigste områdene styres etter policyvedtak og plan vedtatt av styret.

Kreditrisiko

Kreditrisiko er den vesentlige finansielle risikofaktor for Norges Sildesalgslag. Dette er risiko for at kunder ikke klarer å oppfylle sine betalingsforpliktelse i forbindelse med løpende kjøp av råstoff. Kundene er industriforetak som fryser inn - tildels fileterer og fryser inn - pelagisk fisk; i all hovedsak for eksport. Etter en betydelig konsentrasjon i næringen de siste årene, er det i dag et mindre antall større foretak som dominerer kundesiden.

Alt salg skjer på kreditt mot sikkerhet i form av bankgaranti eller kredittforsikring. Sikkerhetsdekningen er ikke 100% og en ikke ubetydelig egenrisiko er en systematisk følge.

Styret har vedtatt en kredittpolicy og gode overvåkningsrutiner er etablert.

Markedsrisiko i kapitalmarkeder

Tradisjonelt har Norges Sildesalgslag hatt en betydelig likvid formue, forvaltet etter langsiktig investeringsstrategi og plasseringsrammer for de ulike verdipapirklasser - vedtatt av styret. En endring av kundenes betalingsbetingelser i 2010 medførte betydelig endring i arbeidskapitalsituasjonen og en stor del av de langsiktige plasseringene er avviklet i løpet av 2012 og 2013. Videre avvikling vil fortsatt ta noe tid og en viss markedsrisiko er inntil videre til stede.

Markedsrisiko pelagisk råstoff

Norges Sildesalgslags driftsinntekter består av en %-avgift på omsetning gjennom laget. Markedsprisene kan variere vesentlig fra sesong til sesong. Likeledes vil internasjonale kvotebestemmelser for pelagiske fiskeslag påvirke volumet som omsettes. Variasjoner i driftsinntektene følger av dette. Lagsavgiften fastsettes av Årsmøtet med grunnlag i styrets budsjettunderlag.

Likviditetsrisiko

Det er en prioritert oppgave å alltid kunne tilby løpende oppgjør ved forfall til fartøy som omsetter gjennom Norges Sildesalgslag. Dette til tross for at likviditeten, som følge av lagets betalingsbetingelser, må suppleres med en betydelig trekkfasilitet i bank. Forsinket innbetaling fra kunder er en tilleggsrisiko.

Valutarisiko

Landinger av råstoff i utlandet skjer i noen grad i utenlandsk valuta mens de aller fleste fartøyer mottar oppgjør i NOK. Valutarisikoen avdekkes løpende med valutaterminer og er dermed dekket så langt praktisk mulig, men ikke 100%. Systematisk spreadberegning gir løpende gevinst som kompenserer risikoen.

KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Norges Sildesalgslag (1000 kr)		Konsern	
2014	2015	2015	2014
		KONTANTSTRØMMER FRA OPERASJONELLE AKTIVITETER	
12 168	8 951	7 054	10 288
-854	-761	-761	-854
-160			-160
2 652	2 339	3 306	3 531
-95	-234	-234	-95
85 926	109 923	109 718	85 856
-4 947	4 054	4 045	-4 938
-472	-740	-740	-444
21 389	-22 840	-14 777	28 608
115 607	100 692	107 611	121 792
		KONTANTSTRØMMER FRA INVESTERINGSAKTIVITETER	
160			160
-2 737	-1 289	-2 168	-2 842
10 775	2 195	2 195	10 781
8 198	906	27	8 099
		KONTANTSTRØMMER FRA FINANSIERINGSAKTIVITETER	
-7 956	-4 573	-4 657	-7 950
-24 436			-24 436
8 000	8 000		
-24 392	3 427	-4 657	-32 386
99 413	105 025	102 981	97 505
2 891	102 304	109 658	12 153
102 304	207 329	212 639	109 658

REVISJONSBERETNING 2015

KPMG AS
Postboks 4 Kristianborg
Kanalveien 11
N-5822 Bergen

Telephone +47 04063
Fax +47 55 32 71 20
Internet www.kpmg.no
Enterprise 935 174 627 MVA

Til generalforsamlingen i Norges Sildesalgslag SA

REVISORS BERETNING

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for Norges Sildesalgslag SA, som består av selskapsregnskap, som viser et overskudd på kr 6 959 251, og konsernregnskap, som viser et overskudd på kr 4 824 000. Selskapsregnskapet og konsernregnskapet består av balanse per 31. desember 2015, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling, for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge, og for slik intern kontroll som styret og daglig leder finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav, og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for selskapets utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige, og om regnskapsestimaterne utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Offices in:

Oslo	Grinestad	Molde	Trondheim
Ålesund	Haugesund	Sandnessjøen	Tynset
Bergen	Kristiansand	Stavanger	Tromsø
Bodø	Larvik	Strømme	
Elverum	Finnes	Trondheim	
		Trondheim	

KPMG AS, a Norwegian limited liability company and member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity.

Stattdokumenterte revisorer - medlemmer av Den norske Revisorforening

REVISJONSBERETNING 2015

Revisors beretning 2015
Norges Sildesalgslag

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter, og gir et rettvise bilde av selskapet og konsernet Norges Sildesalgslags SAs finansielle stilling per 31. desember 2015 og av deres resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret, som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Bergen, 7. mars 2016
KPMG AS

Tom Rasmussen
Statsautorisert revisor

KONTROLLKOMITEENS MELDING 2015

TIL ÅRSMØTET I NORGES SILDESALGSLAG

Kontrollkomiteen har i beretningsåret ført tilsyn med Norges Sildesalgslags virksomhet i samsvar med gjeldende instruks, fastsatt av årsmøtet 9. juni 2011.

Kontrollkomiteen har i forbindelse med årsavslutningen for regnskapsåret 2015 gjennomgått årsmeldingen, årsregnskapet og revisors beretning for Norges Sildesalgslag.

Med henvisning til revisors beretning av 7. mars 2016 anser Kontrollkomiteen at det fremlagte årsregnskap kan fastsettes som Norges Sildesalgslags årsregnskap for 2015.

Bergen, 6. april 2016

KONTROLLKOMITEEN

Helge Vikshåland
Leder

Egil Sørheim

Tor Haakon Vaage

DRIFTSMELDING

SALGSUTVALGET

Salgsutvalget gjennomfører sitt arbeid innenfor det ansvarsområdet som er nedfelt i instruks fra lagets styre.

De viktigste områder er:

- gjennomføre prisdrøftelser og fastsette førstehåndspriser for de råstoffslag som laget omsetter
- fastsette avregningsregler og utarbeide omsetningsbestemmelser for de enkelte fiskerier
- fastsette aktuelle omsetningsreguleringer
- disponere inntrukne midler og bevilgede støtte-midler (føringstilskudd)
- gjøre fremlegg for styret med forslag om eventuelle nødvendige endringer i lagets forretningsregler
- behandle reklamasjonssaker

I 2015 ble det ikke behov for å iverksette omsetningsreguleringer i Norges Sildesalgslag.

Minsteprisene for NVG-sild, nordsjø-sild, makrell og kolmule til konsum fra 2014 ble videreført ved inngangen til 2015. For lodde (samfengt) ble minsteprisen økt fra kr 1,80 pr kg til kr 2,10 pr kg, mens øvrige kjøperregler for lodde i 2014 ble videreført av kjøper- og fiskersiden for 2015.

Med bakgrunn i markedssituasjonen for sild ønsket fiskersiden å øke minsteprisene på NVG-sild ved oppstarten av 2015. Norges Sildesalgslag utarbeidet derfor et forslag som ble oversendt kjøpersiden før julen 2014. Forslaget fikk ikke tilslutning. Saken ble derfor oversendt til Meklingsnemnda 7. januar. Mekling ble først satt til fredag 9. januar, deretter flyttet til 12. januar. Partene ble ikke enige under meklingen. Meklingsnemnda fant heller ikke grunnlag for å anbefale nye minstepriser. På et møte mandag 19. januar vedtok Norges Sildesalgslag å fastsette nye minstepriser for NVG-sild med virkning fra onsdag 21. januar.

Tirsdag 28. april 2015 møttes kjøper- og fiskersiden i Bergen for å drøfte nye minstepriser for nordsjø-sild. Det lyktes ikke partene å komme til enighet på dette møtet. Diskusjonene fortsatte derfor inn i mai. Den 8. mai konstaterte partene at de ikke lyktes i å komme frem til omforente minstepriser, det ble derfor bestemt å ta saken til mekling den 12. mai. Meklingen førte imidlertid ikke frem og Norges Sildesalgslag fastsatte derfor en

samfengt minstepris på nordsjø-sild på kr 3,50 pr kg med virkning fra 14. mai. Med virkning fra 10. august besluttet Norges Sildesalgslag å gjeninnføre minsteprismodellen forut for 14. mai, men da med kr 3,50 pr kg for nordsjø-sild med vekt på 125 gram og mer og kr 2,50 pr kg på nordsjø-sild med vekt under 125 gram. Minsteprisene for NVG-sild var ikke gjenstand for drøftinger våren/sommeren 2015.

På et møte i Ålesund 24. august 2015 ble kjøper- og fiskersiden enige om å videreføre minsteprisene for makrell fra 2014-sesongen. På møtet ble også en skisse til en alternativ minsteprismodell for NVG-sild diskutert – dynamisk markedsbaserte minstepriser. Partene ble enige om å forsøke og avklare innholdet i modellen fremfor NVG-sildfisket høsten 2015. Fredag den 30. oktober var partene i mål med denne oppgaven og den moderniserte minsteprismodellen begynte å virke med virkning fra mandag 2. november. I første omgang er dette en prøveordning for høsten15/vinteren16 og er forutsatt evaluert etter 1. mars 2016.

I korthet går modellen ut på at minstepriser er gjenstand for regulering hver mandag. Grunnlaget er 80% av realiserte auksjonspriser i to-ukers perioder og det kreves minimum 5.000 t i perioden for at prisene skal underlegges ukentlig regulering. Nye minstepriser utregnes ved å multiplisere en såkalt referanseindeks med sist gjeldende minstepriser for de aktuelle størrelsesgrupper. En indeks større enn 1 gir økte minstepriser, en indeks lik 1 gir uforandrede minstepriser, mens en indeks mindre enn 1 gir reduserte minstepriser. Tilbakemeldingene på den nye modellen har vært positive.

I 2015 ble det ikke behov for å iverksette omsetningsreguleringer i Norges Sildesalgslag. God etterspørsel og konkurranse om råstoffet, i tillegg til at de store toppene på råstoffsidene uteble, må ta hovedæren for at omsetningen i 2015 totalt sett fungerte svært tilfredsstillende.

På et møte 27. og 28. april 2015 ble prøveordningen med avtalesalg evaluert. Dette gjaldt adgangen for fisker/kjøper til å inngå avtaler om levering/mottak av direktehåvede enkeltfangster på 100 t og mindre, og enkeltfangster av låssatt makrell og NVG-sild. Konklusjonen av evalueringen var at rammeverket for avtalesalg av enkeltfangster, jfr. prøveordningen, ble videreført. Rammeverket for inngåelse av langsiktige leveringsavtaler ble også underlagt en evaluering på samme møtet. Også her ble eksisterende ordninger vedtatt videreført.

2015 er et år som trolig vil huskes i mel- og oljehistorien. Bakgrunnen er at Norges Sildesalgslag ble saksøkt av FHL. Siden 1993/-94 hadde fisker- og fabrikkensiden vært enige om å benytte standardiserte losse- og avsilingsanlegg ved landing av fangster til fiskemel og fiskeolje. I forbindelse med at flere av de utenlandske fabrikkene skulle kunne kjøpe råstoff på den norske auksjonen, konkluderte NSS med at laget ikke kunne videreføre en ordning som i praksis utelukket kjøpere i flere land fra å delta.

FHL mente at Sildelaget var forpliktet til å håndheve like konkurransebetingelser for lagets kunder. Norges Sildesalgslag mente laget ivaretok sine forpliktelser selv om de detaljerte regler om avsilning ble strøket fra lagets omsetningsbestemmelser, noe som også ble rettens konklusjon.

Under prisdrøftingene ble det ikke oppnådd enighet med FHL om en avtale for 2015 som følge av overnevnte forhold. Men FHL uttrykte at de ikke hadde merknader til at eksisterende rutiner for fastsettelse av minstepriser ble videreført. Som en følge av det, valgte Sildelaget å fortsette med samme priskalkyle som i 2014, dog med oppdaterte treårsgjennomsnitt for basisverdiene for fett og tørrstoff. Laget valgte også å fortsette prøveperioden med ikke å regulere auksjons-/salgspris for fett- og tørrstoffverdier. I tillegg fjernet laget trekktabellene for temperatur.

I løpet av 2015 ble mel/olje kjøperne på Island og Færøyene godkjent for deltagelse i lagets mel-/oljeauksjon etter at de aksepterte lagets forretningsregler og omsetningsbestemmelser for denne omsetningen.

Utbudsområdene for levering til mel/olje ble justert på begynnelsen av året.

Kjøpersiden, som hadde godtatt videreføring av minsteprissystemet, mente ved starten av tobis-sesongen at minsteprisen for tobis var altfor høy, i forhold til det utbytte de hadde av fett og tørrstoff. Salgsutvalget måtte etter gjentatte omganger med forhandlinger med Sjømat Norge (FHL) justere priskalkylen for tobis noe som naturligvis førte til misnøye blant tobisfiskerne.

Omsetningen til mel og olje foregikk ellers greit gjennom året.

Norges Sildesalgslag og Sjømat Norge inngikk i desember avtale om minstepriser og andre betingelser for omsetningen av fiskemel og fiskeolje

i 2016. Reglene fra 2015 ble stort sett videreført. Viktigste endring var overgang til månedsbaserte gjennomsnittsverdier for fett og tørrstoff i minstepris kalkylen for øyepål og nordsjø-sild, og ukevis regulering av fettnivået i tobis. Videre gikk en over fra å benytte tre års gjennomsnitt som grunnlagsverdier for fett og tørrstoff innhold i de ulike fiskesalgene i kalkylen, til å basere disse på gjennomsnittet for de siste ti år.

NSS og King Oscar var enige om følgende priser på brisling til hermetikk for 2015-sesongen; NOK 6,10 pr kg (avhentet ved lås) og NOK 7,60 pr kg ved levering direkte til anlegg.

Salgsutvalget har ellers for 2015 vedtatt å gi støtte til gytetokt på NVG-sild i februar 2015 med NOK 3,45 mill og å gi støtte til skrapetokt på tobis med NOK 0,18 mill. Sistnevnte representerer første betalingen av en vedtatt støtte over tre år på til sammen NOK 0,54 mill. I følge forskerne bidro gytetoktet på NVG-sild isolert sett til at gytebestanden ble oppskalert med om lag 200.000 t. Bakgrunnen for støtten til skrapetoktet er å få utvidet kunnskapsgrunnlaget for fastsettelse av den årlige åpningskvoten på tobis, slik at det kan fastsettes en mest mulig bærekraftig og korrekt kvote med tanke på høyest mulig verdiskapning.

Salgsutvalget avholdt til sammen fire fysiske møter og 18 telefonomøter i 2015. Totalt behandlet salgsutvalget 102 saker i 2015 (79 saker i 2014).

© Roar Bjånesøy, Norges Sildesalgslag

OMSETNINGEN

Lagets samlede omsetningsverdi i 2015 ble NOK 6,92 mrd, mot NOK 6,47 mrd i 2014.

Omsatt kvantum, verdi og gjennomsnittspris i årene 2008-2015:

År	2011	2012	2013	2014	2015
Kvantum (i 1000 t)	1.524	1.395	1.256	1.498	1.527
Verdi (NOK mrd)	8,54	7,01	5,83	6,47	6,92
Gjennomsnittspris (NOK pr. kg)	5,6	5,03	4,64	4,32	4,53

Av totalt omsatt kvantum ble det omsatt 206.200 t på kontrakter i 2015 fordelt med 161.900 t til konsum (hvorav 139.300 makrell og 22.500 t nordsjøisild – i hovedsak fra utenlandske fartøyer) og 44.200 t til mel/olje (hvorav 22.100 t øyepål, 10.900 kolmule og 7.400 t tobis – utelukkende fra norske fartøyer).

Konsumsektoren

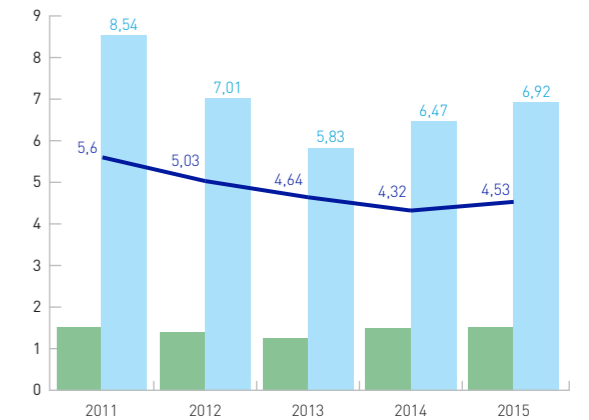
Verdien av lagets omsetning til konsum (inkludert sjølproduksjon) var i 2015 på NOK 5,51 mrd, mot NOK 5,52 mrd i 2014.

Omsatt kvantum, verdi og pris i årene 2011-2015:

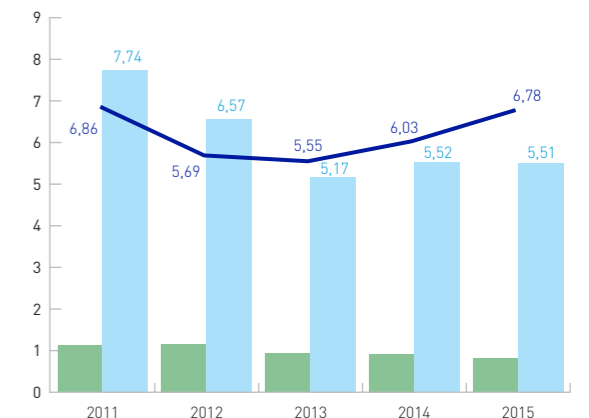
År	2011	2012	2013	2014	2015
Kvantum (i 1000 t)	1.129	1.155	931	951	813
Verdi (NOK mrd)	7,74	6,57	5,17	5,52	5,51
Gjennomsnittspris (NOK pr. kg)	6,86	5,69	5,55	6,03	6,78

For **norske fiskere** gikk verdien av omsatt kvantum til konsum opp med NOK 0,15 mrd, fra NOK 4,05 mrd i 2014 til NOK 4,20 mrd i 2015. En økning på 3,6 %. Omsatt kvantum gikk ned med 75.000 t, fra 718.000 t i 2014 til 643.000 t i 2015. I gjennomsnitt ble det oppnådd NOK 6,54 pr kg til konsum (inkludert sjølproduksjon) i 2015 mot NOK 5,65 pr kg i 2014. Økte konsumpriser (+15,8 %) bidrar altså til økt omsetningsverdi til tross for redusert kvantum (-10,4 %) for konsumsektoren.

For **utenlandske fiskere** gikk verdien av konsumomsetningen ned med NOK 0,16 mrd fra NOK 1,47 mrd i 2014 til NOK 1,31 mrd i 2015. Omsatt kvantum gikk ned fra 197.000 t til 170.000 t. Oppnådd gjennomsnittspris for konsumleveranser gikk derimot opp, fra NOK 7,44 pr kg i 2014 til NOK 7,70 pr kg i 2015. Det er makrell som først og fremst bidrar til omsetningen fra utenlandske fartøyer, jfr nedenstående oversikt.

■ Snittpris NOK/kg
■ Verdi (Mrd.NOK)
■ Kvantum (Mill. Tonn)

■ Snittpris NOK/kg
■ Verdi (Mrd.NOK)
■ Kvantum (Mill. Tonn)

DE ENKELTE FISKESLAG

Makrell i årene 2011-2015 - utenlandske fartøyer:

År	2011	2012	2013	2014	2015
Kvantum (i 1000 t)	89	98	76	155	144
Verdi (NOK mrd)	0,98	0,88	0,67	1,30	1,17
Gjennomsnittspris (NOK pr. kg)	10,93	8,98	8,85	8,42	8,15

Verdien av omsatt kvantum fra utenlandske fartøyer utgjorde totalt 23,7 % av lagets omsetningsverdi til konsum i 2015, mot 26,6 % i 2014 og 17,7 % i 2013.

Mel- og oljesektoren

Verdien av lagets omsetning til mel/olje var i 2015 NOK 1,41 mrd mot NOK 0,95 mrd i 2014. Dette tilsvarer en økning på 47,5 %. Det er både økt kvantum og økt pris som er årsaken til dette, se nedenstående tabell.

Av totalomsetningen til NSS i 2015 stod mel- og oljesektoren for 20,3 % av omsatt verdi (14,7 % i 2014) og 46,7 % av omsatt kvantum (38,9 % i 2014).

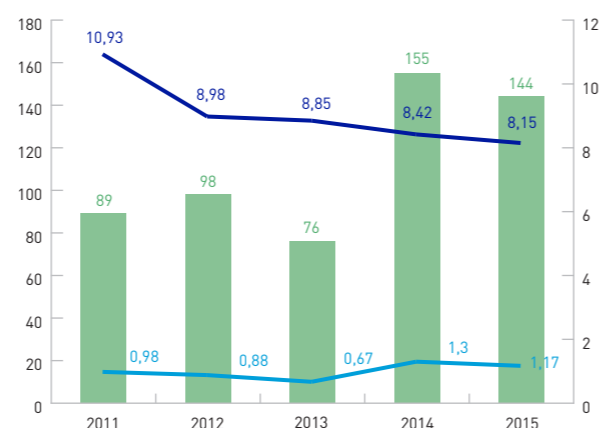
Omsatt kvantum, verdi og pris i årene 2011-2015:

År	2011	2012	2013	2014	2015
Kvantum (i 1000 t)	395	240	325	583	713
Verdi (NOK mrd)	0,80	0,44	0,66	0,95	1,41
Gjennomsnittspris (NOK pr. kg)	2,02	1,83	2,02	1,64	1,97

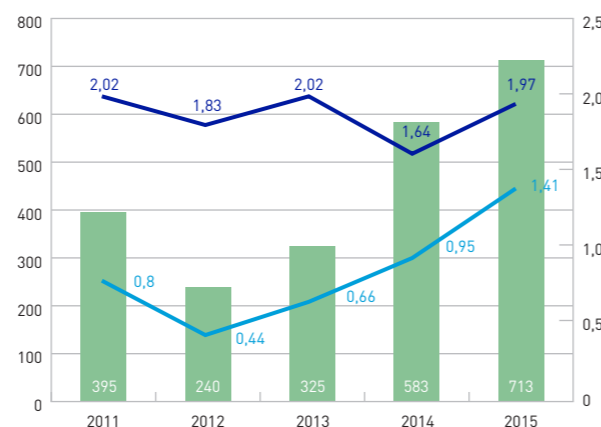
Verdien av omsetningen til mel/olje for **norske fiskere** gikk opp med NOK 0,43 mrd fra NOK 0,93 mrd i 2014 til NOK 1,36 mrd i 2015. Levert kvantum fra norske fiskere gikk opp fra 574.000 t i 2014 til 693.000 t i 2015. Norske fiskere leverte 487.000 t i Norge (392.000 t i 2014) og 205.000 t utenlands (182.000 t i 2014). Det ble omsatt 20.200 t råstoff til norske kjøpere til mel-/oljeanvendelse fra **utenlandske fiskere** i 2015, hvorav 11.400 t havbrisling og 7.200 t kolmule.

Antall kjøpere med omsatt verdi større enn NOK 50 mill i 2012-2015:

År	Konsum	Mel/olje	Sum
2012	23	3	26
2013	17	4	21
2014	18	7	25
2015	16	4	20

■ Snittpris NOK/kg
■ Verdi (Mrd.NOK)
■ Kvantum (Mill. Tonn)

■ Gj. Pris NOK/kg
■ Verdi (NOK mrd)
■ Kvantum (Mill. Tonn)

I presentasjonen er det benyttet regnskapstall for fangstkvanta/fangstverdier. Tallene må derfor ikke forveksles med fangstkvanta/fangstverdier som relaterer seg til kvoteår.

Fangsttall er oppgitt i tonn (t) og avrundet til nærmeste 100 t. Fangster mindre enn 50 t er angitt med 0. Ikke registrert fangst er angitt ved tegnet «-». Tall i parentes er tilsvarende tall i 2014. Kvoter er oppgitt i tonn.

NVG-Sild

Norske kvoter i årene 2011-2015:

ÅR	2011	2012	2013	2014	2015
Kvote	586.197	497.142	376.757	254.658	172.219

Norsk kvote fordelt på fartøygrupper i 2015 og 2014:

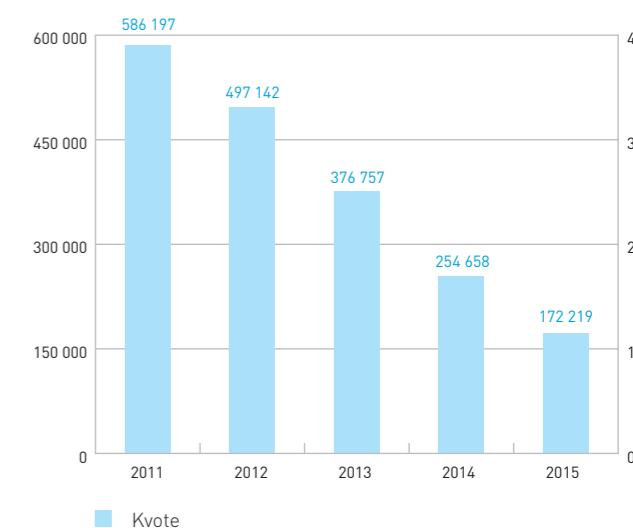
FARTØYGRUPPE / ÅR	2015	2014
Ringnot	70.123 t	112.613 t
Trål	10.669 t	19.470 t
Kyst	89.907 t	121.435 t
Totalt*	172.219 t	254.658 t

* Inkluderer forsknings- og undervisningskvote og agnkvote. Disse var på henholdsvis 970 t og 550 t i 2015.

Fartøyene ble regulert med fartøykvoter/maksimalkvoter i 2015. I tillegg kunne fartøyene overfiske/underfiske gjennom en kvotefleksibilitetsordning etter nærmere kjøreregler.

NVG-sildfisket i 2015 foregikk i første halvdel av januar i fjordene på Kvaløya, Malangen, Senja, Andfjord og Vesterålen. I midten av januar strakte fisket seg fra fjordene på Kvaløya i nord til Lofotens ytterside. I slutten av januar var silda også tilgjengelig fra Træna og sørover Helgelandskysten. I februar foregikk fisket i hovedsak på Møre frem til fisket ble avsluttet i midten av februar. Det ble også tatt enkelte fangster utenfor Bremangerlandet. Låsettingsfisket i sør ble det ikke noe av i 2015. Vår-/sommerfisket (mai-september) resulterte i totalt 1.300 t hvorav 500 t i september.

Høstsesongen kom i gang i første halvdel av oktober og fisket foregikk i oppstarten i hovedsak i NØS nord av 64°. Senere foregikk fisket nordover i Norskehavet og opp mot kysten til og med Troms fylke. Fisket pågikk tilnærmedesvis uten opphold med varierende intensitet og ukefangster fra midten av oktober og frem til midten av desember. Godt vær og god tilgjengelighet gjorde dette mulig. Hovedtyngden av det norske høstfisket foregikk i november med 62.400 t innmeldt.

■ Kvote

Totalt ble det omsatt 176.100 t i 2015 mot 263.100 t i 2014. Med unntak av 100 t (900 t i 2014) gikk leveransene til konsum. Redusert kvantum sammenholdt med økt pris (se tabell) resulterte i en verdireduksjon for NVG-sild til konsum på NOK 0,27 mrd sammenlignet med 2014.

Gjennomsnittspriser til konsum (i NOK pr kg):

FARTØYGRUPPE / ÅR	2015	2014
Kyst	6,44	5,24
Ringnot	7,14	5,89
Trål	6,33	5,36
Norske fartøyer	6,72	5,54
Utenlandske fartøyer	7,06	5,94

Låssettingsfisket resulterte i totalt 11.200 t mot 14.700 t i 2014. Landnotfartøy fisket 5.000 t mot 3.100 t i 2014.

Utenlandske fartøy omsatte 6.500 t NVG-sild i 2015 mot 12.200 t i 2014. Verdien av utenlandske fartøyers omsetning av NVG-sild gjennom NSS i 2015, utgjorde NOK 44 mill mot NOK 70 mill i 2014.

Nordsjøsild

Norske kvoter av nordsjøsild i årene 2011-2015:

ÅR	2011	2012	2013	2014	2015
Kvota (i t)	61.155	122.530	145.033	141.681	133.868

Norsk kvote fordelt på fartøygrupper i 2015 og 2014:

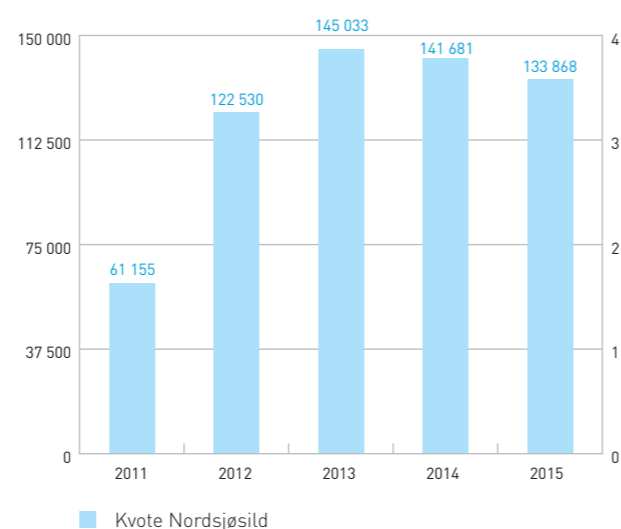
FARTØYGRUPPE / ÅR	2015	2014
Ringnot	106.489 t	112.852 t
SUK	6.797 t	7.203 t
Trål	9.330 t	9.887 t
Kyst	10.662 t	11.299 t
Totalt*	133.868 t	141.681 t

* Inkluderer forskning-, lærling- og undervisningskvote på 590 t i 2015.

Fartøyene ble regulert med fartøykvoter/maksimalkvoter i 2015. I tillegg kunne fartøyene overfiske/underfiske gjennom en kvotefleksibilitetsordning etter nærmere kjørefregler.

Vinterfisket etter nordsjøsild i 2015 resulterte i 9.000 t, i all hovedsak innmeldt i januar til konsum, mot kun 700 t i tilsvarende periode i 2014.

Det tradisjonelle vår-/sommerfisket kom i gang i andre halvdel av mai, i tilknytning til matjessildoppstarten. Dette fisket foregikk i siste del av mai, i juni og i første del av juli. Totalt ble det innmeldt

70.000 t av norske fartøyer i denne perioden. I august, september og oktober fisket norske fartøyer totalt 26.000 t, mens det i november og desember ble innmeldt henholdsvis 30.000 t og 10.000 t.

Totalt omsatte norske fartøyer 137.500 t i 2015 mot 144.000 t i 2014. Med unntak av 5.000 t (49.500 t i 2014) gikk leveransene til konsum. Nordsjøsild registrert til matjes ble 16.600 t i 2015 (14.700 t i 2014), hvorav 10.600 t i Norge (8.700 t i 2014) og 6.000 t i Danmark (6.100 t i 2014). I tillegg er det levert sild til matjes, både i Norge og Danmark, som ikke er nærmere spesifisert på slutt-seddelen. En egen fremvisningsauksjon for matjessild i Egersund ble også arrangert i 2015.

Omsetningsverdien for nordsjøsild til konsum for norske fiskere gikk opp med NOK 318 mill, fra NOK 371 mill i 2014 til NOK 699 mill i 2015. Årsaken til økningen var økte leveranser fra 94.500 t til 132.500 t i 2015 og oppgang i pris (se tabell).

Gjennomsnittspriser til konsum (i NOK pr kg):

FARTØYGRUPPE	2015	2014
Kyst	4,63	3,16
SUK	4,71	3,41
Ringnot	5,37	3,97
Trål	5,43	4,47
Norske fartøyer	5,27	9,93
Utenlandske fartøyer	4,78	3,19

Utenlandske fartøy omsatte totalt 19.100 t nordsjøsild i Norge i 2015 mot 34.200 t i 2014. Hele kvantumet på 19.100 t ble levert til konsum. Verdien av utenlandske fartøyers omsetning av nordsjøsild gjennom Norges Sildesalgslag i 2015 utgjorde NOK 91 mill (108 mill i 2014).

Makrell

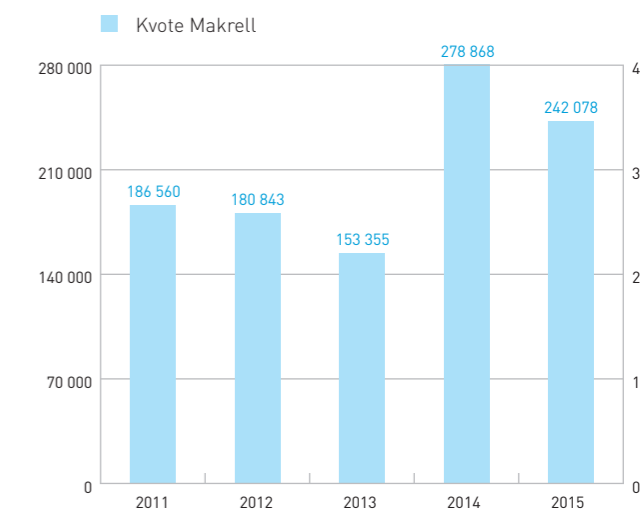
Norske kvoter i årene 2011-2015:

ÅR	2011	2012	2013	2014	2015
Kvota (i t)	186.560	180.843	153.355	278.868	242.078

Norsk kvote fordelt på fartøygrupper i 2015 og 2014:

Fartøygruppe / År	2015	2014
Ringnot	169.287 t	194.935 t
SUK	15.413 t	17.735 t
Trål	9.585 t	11.028 t
Kyst	45.328 t	52.005 t
Totalt*	242.078 t	278.868 t

* Inkluderer forskning-, lærling- og undervisningskvote og agnkvote. Disse var på henholdsvis 1.265 t og 1.200 t i 2015.

Fartøyene ble regulert med fartøkvoter/maksimumkvoter i 2015. I tillegg kunne fartøyene overfiske/underfiske gjennom en kvotefleksibilitetsordning etter nærmere kjøregler.

Fisket i Nord-Norge (nord for 64°N) i 2015, herunder låssettingsfiske, kom i gang i begynnelsen av juni og pågikk i perioden juni til midten av august. Fisket i 2015 resulterte i totalt 18.600 t, mot 15.500 t i 2014 t. I hovedsak fisket fartøy i kystgruppen i Nord-Norge. Jevnt over var kjøperne fornøyd med makrellen, størrelsen varierte noe, men hovedandelen var mellom 450 g – 500 g i gjennomsnittsvekt pr makrell.

Høstfisket kom i gang for fullt i første halvdel av september. Hovedfisket pågikk i september med totalt innmeldt 136.500 t (161.600 t i september 2014) og i oktober med totalt innmeldt 67.900 t (84.600 t i oktober 2014). Dorgefisket kom i gang i siste del av august. Totalt fisket norske fartøyer 241.700 t i 2015 mot 277.700 t i 2014. Med unntak av 300 t gikk makrellleveransene til konsum i 2015.

Gjennomsnittspriser til konsum (i NOK pr kg):

FARTØYGRUPPE	2015	2014
Kyst	7,55	6,49
SUK	8,17	6,93
Ringnot	8,83	7,21
Trål	8,16	7,24
Norske fartøyer	8,51	7,07
Utenlandske fartøyer	8,17	8,43

Gjennomsnittsprisen for dorg- og harpefisket ble NOK 5,46 pr kg (7.000 t) mot NOK 4,92 pr kg (9.700 t) i 2014. For garnfisket makrell ble gjennomsnittsprisen NOK 18,31 pr kg (100 t) mot NOK 13,91 pr kg (100 t) i 2014.

Gjennomsnittsprisen for låssatt makrell ble NOK 6,68 pr kg (7.900 t) mot NOK 7,14 pr kg (7.700 t) i 2014.

Omsetningsverdien for makrell til konsum gikk opp med NOK 0,09 mrd, fra NOK 1,96 mrd i 2014 til NOK 2,05 mrd i 2015. Dette skyldes økt pris fra NOK 7,07 pr kg i 2014 til NOK 8,51 pr kg i 2015. En prisøkning tilsvarende vel 20 %. Kvantumet gikk derimot ned fra 277.100 t i 2014 til 241.500 t i 2015.

Utenlandske fartøyer omsatte 144.000 t makrell i 2015 mot 154.500 t i 2014. Det meste som har vært omsatt av makrell av utenlandske fartøyer på et år er 169.400 t i 2000. Leveransene gikk til konsum. Gjennomsnittsprisen til konsum var NOK 8,17 pr kg mot NOK 8,43 pr kg i 2014.

Hestemakrell

Norsk kvote i NØS ble satt til 42.690 t i 2015 mot 47.520 t i 2014. I tillegg kom 3.550 t i EU-sonen av Nordsjøen. Det var ingen begrensning på hva det enkelte fartøy kunne fiske.

Norske fartøyer fisket totalt 9.600 t i 2015 mot 14.600 t i 2014. Hovedperioden for fisket var i august/september mot i november/desember i 2014. I august og september ble det innmeldt henholdsvis 2.000 t og 5.600 t. Fisket foregikk i all hovedsak i NØS.

Av kvantumet på 9.600 t gikk 6.500 t til konsum i 2014 (13.900 t i 2014). Gjennomsnittsprisen for hestemakrell til konsum for norske fiskere gikk ned fra NOK 9,02 pr kg i 2014 til NOK 6,45 pr kg i 2015. En mindre og magrere hestemakrell var årsaken til prisnedgangen. Det tradisjonelle hestemakrellfisket i oktober/november ble det ikke noe av i 2015.

Lodde-Barentshavet

Norske kvoter i årene 2010-2015:

År	TAC	Norsk kvote
2010	360.000	245.000
2011	380.000	275.000
2012	320.000	221.000
2013	200.000	119.000
2014	65.000	38.980
2015	120.000	71.980

Norsk kvote fordelt på fartøygrupper i 2015 og 2014

FARTØYGRUPPE / ÅR	2015	2014
Ringnot	51.471 t	27.740 t
Trål	8.579 t	4.623 t
Kyst	11.438 t	6.165 t
Totalt*	71.980 t	38.980 t

*Inkluderer forsknings- og undervisningskvote på 492 t i 2015

Fartøyene ble regulert med fartøkvoter/maksimumkvoter i 2015. For å kunne delta i fisket måtte fartøy i trål- og kystgruppen være skriftlig påmeldt til Norges Sildesalgslag innen 12. januar. Delta-gelsen i kystgruppen ble videre begrenset ved loddtrekning. Fremfor sesongen ble det også i 2015 gitt adgang for ringnotfartøy til kvotebytte mellom lodde i Barentshavet og lodde ved Grønland, Island og Jan Mayen. Det ble videre gitt tillatelse til kvotebytte mellom lodde i Barentshavet og kolmule for fartøy med pelagisk trållatelse.

Første innmelding fra fisket kom 9. februar (7. februar i 2014). Fisket pågikk frem til 4. april. Fangstene fordelte seg med 14.200 t innmeldt i februar, 55.700 t i mars og 4.000 t i april.

Totalt omsatte norske fartøyer 70.700 t i 2015 mot 40.000 t i 2014. Av kvantumet på 70.700 t gikk 46.500 t til konsum og 24.100 t til mel-/oljeanvendelse i 2015. For 2014 var tilsvarende tall 37.400 t til konsum og 2.600 t til mel-/oljeanvendelse.

I gjennomsnitt ble det for leveranser til konsum oppnådd NOK 2,60 pr kg i 2015 mot NOK 2,00 pr kg i 2014. Omsetningsverdien av konsumleveransene gikk opp med NOK 46 mill til NOK 121 mill sammenlignet med 2014. Gjennomsnittsprisen for levering til mel-/oljeanvendelse ble NOK 1,71 pr kg mot NOK 1,70 pr kg i 2014.

Lodde-Jan Mayen

Norsk kvote for sesongen 2014/2015 ble satt til 81.069 t, hvorav 50.909 t i islandsk økonomisk sone (IØS). Foran vinterfisket 2015 stod det igjen 50.600 t (ble fisket 30.500 t sommeren 2014). Hele dette kvantumet kunne fiskes i IØS. Fartøyene ble vinteren 2015 regulert med maksimumkvoter basert på «universalnøkkelen». Norges Sildesalgslag administrerte utseiling til fisket og innseiling til IØS.

Vinterloddefisket 2015 ble i motsetning til i 2014 en fin opplevelse for flåten. Fangstene ble innmeldt i perioden fra 22.01-15.02. Fisket var jevnt over godt og lodda var forholdsvis stor (40-50 stk pr kg). Kravet til standardisert avsilning ble fjernet 22.01, noe som gjorde det mulig for fartøyene å lande råstoff til mel/olje også på Island og Færøyene. Fangstene fordelte seg med 26.400 t til konsum og 24.100 t til mel/olje. 7.900 t ble landet i Norge, i hovedsak til mel/olje. Relativt gode priser ble oppnådd både til konsum og mel/olje.

For sesongen 2015/2016 ble norsk kvote opprinnelig satt til 75.165 t. Hele kvoten kunne fiskes i IØS, mens inntil 44.000 kunne fiskes i Grønlands sone (GS). Kun ett fartøy forsøkte seg på sommerloddefisket i 2015. Forsøket ble imidlertid resultatløst.

Omsetningsverdien av konsumfisket ble på NOK 75 mill i 2015 mot 26 mill i 2014. I gjennomsnitt ble det oppnådd NOK 2,84 pr kg til konsum mot NOK 2,23 pr kg i 2014. For mel/olje ble omsetningsverdien NOK 67 mill i 2015 mot NOK 45 mill i 2014. Gjennomsnittsprisen til mel/olje ble NOK 2,76 pr kg i 2015 mot 1,80 pr kg i 2014.

Kolmule

Norsk kvote i 2015 og 2014:

	2015	2014
Norsk disponibel kvote	498.173 t	386.697 t
- hvorav Kolmuletrål	388.552 t	300.454 t
- hvorav Pelagisk- og Nordsjøtrål	109.591 t	84.743 t
- hvorav Forskning/Undervisning	30 t	-
- hvorav Bifangst	-	1.500 t

Norske fartøy kunne fiske inntil 102.605 t i EU-sonen og 80.000 t i Færøy-sonen i 2015.

Kolmuletrål og Pelagisk- og Nordsjøtrål var regulert med fartøkvoter i 2015. I tillegg var det adgang til kvotefleksibilitet på fartøynivå som i 2014.

Første innmelding fra kolmulefisket i 2015 kom 6. februar (16. februar i 2014). Kolmulefisket pågikk først i internasjonalt farvann, deretter i EU-sonen og videre i Færøy-sonen. Om sommeren ble det også fisket utenfor norskekysten mellom 63°N og 66°N. Videre ble det også fisket en del kolmule i Nordsjøen. Hovedtyngden av fisket foregikk i februar (157.600 t innmeldt), mars (134.900 t innmeldt) og april (122.200 t innmeldt).

I internasjonalt farvann ble det fisket 244.100 t i 2015 (162.300 t i 2014). Fisket i EU-sonen resulterte i totalt 101.300 t (212.600 t i 2014), mens fisket i Færøy-sonen resulterte i totalt 78.500 t. Fangstene i norsk sone fordelte seg med 33.600 t i Norskehavet og 31.300 t i Nordsjøen. Totalt ble det omsatt 488.900 t. I all hovedsak gikk leveransene til mel/olje. Mel-/Oljeleveransene fordelte seg med 318.300 t til Norge, 120.500 t til Danmark, 18.000 t til Irland, 15.300 t til Island og 5.800 t til Færøyene. Konsumfangstene ble levert i Killybegs i Irland.

Utenlandske fartøyer omsatte 7.500 t kolmule gjennom Norges Sildesalgslag i 2015 (4.800 t i 2014). Leveransene gikk i hovedsak til mel/olje.

Omsetningsverdien av kolmulefisket til konsum gikk ned fra NOK 31 mill i 2014 til NOK 23 mill i 2015. Årsaken til nedgangen var reduserte leveranser. Kvantumet gikk ned fra 18.500 t i 2014 til 11.000 t i 2015. Gjennomsnittsprisen gikk derimot opp fra NOK 1,67 pr kg i 2014 til NOK 2,08 pr kg i 2015.

For leveranser til mel/olje gikk omsetningsverdien opp fra NOK 561 mill i 2014 til NOK 927 mill i 2015. Økt kvantum fra 384.200 t til 485.100 t i tillegg til økt pris er årsaken til dette. Gjennomsnittsprisen for kolmule til mel/olje gikk opp med 31 % fra NOK 1,46 pr kg til NOK 1,91 pr kg.

Tobis

Basert på et foreløpig råd ble norsk kvote i NØS satt til 100.000 t i 2015. Resultatet fra ett tokt i perioden 25. april til 15. mai endret ikke dette rådet. Fisket var åpent fra 15. april (23. april i 2014) til 23. juni innenfor nærmere angitte områder. Norske fartøyer ble ikke tildelt tobiskvote i EU-sonen i 2015.

Den første innmeldingen fra tobisfisket kom den 16. april (2. mai i 2014). Hovedtyngden av fangstene ble tatt i april og i mai med henholdsvis 33.300 t innmeldt og 63.700 t. Siste innmelding fra fiskeriet kom 6. juni (25. juni i 2014). Totalt fisket norske fartøyer 100.900 t tobis i 2015 mot 82.500 t i 2014.

Tobisleveransene gikk til mel/olje i 2015. I gjennomsnitt ble det oppnådd NOK 2,00 pr kg mot NOK 1,72 pr kg i 2014.

Øyepål

Norsk kvote ble satt til 178.000 t i NØS i 2015. Fisket måtte foregå i perioden fra 1. april til 31. oktober. I tillegg hadde Norge adgang til å fiske 15.000 t i EU-sonen. Fisket var regulert med maksimalkvoter.

Øyepålfisket kom i gang med enkelte sporadiske fangster i april og mai. Fra og med juni til og med november varierte månedsfangstene fra 5.400 t i (juni) til 8.700 t (både i september og november). I siste del av sesongen ble det fisket i EU-sonen. Kvoten i EU-sonen i 2015 ble oppfisket. Totalt ble det fisket 44.300 t øyepål av norske fartøyer i 2015 mot 18.600 t i 2014.

Gjennomsnittsprisen for øyepål til mel-/oljeanvendelse i 2015 ble NOK 1,95 pr kg mot NOK 1,73 pr kg i 2014.

Havbrisling

Norsk kvote i EU-sonen var på 9.000 t i 2015. I NØS var det ikke tillatt å fiske. For øvrig var det forbud mot å fiske i perioden fra 1. april til 31. juli. Ringnotfartøy, i tillegg til pelagisk trål- og nordsjøtrålfartøy, kunne delta. Fartøyene var regulert med maksimalkvote på 550 t pr fartøy. Fartøy måtte melde utseiling til Norges Sildesalgslag som administrerte utseilingsordningen. Fisket ble stoppet 3. februar da kvoten var beregnet oppfisket.

Havbrislingfisket vinteren 2015 ble i all hovedsak avvirket i løpet av årets første syv døgn. God tilgjengelighet og godt vær gjorde dette mulig.

Metter
millioner

Totalt ble det fisket 9.200 t. Leveransene fordelte seg med 1.700 t til konsum og 7.500 t til mel/olje.

For leveranser til konsum ble det i gjennomsnitt oppnådd kr 3,80 pr kg, mens leveranser til mel/olje ble betalt med NOK 2,48 pr kg (NOK 1,98 pr kg i 2014).

Kystbrisling

Norsk kvote i Skagerrak ble satt til 2.496 t i 2015. Fisket er ikke kvoteregulert i andre områder. Fiskeridirektoratet dispenserte for et begrenset fiske til fersk- og ansjosanvendelse i begynnelsen av året i Oslofjorden og i Rogaland. Det ordinære prøvefisket ble gjennomført i midten av august i Sognefjorden og i Hardangerfjorden.

Brislingfisket til hermetikkanvendelse ble åpnet 12. september i Sognefjorden. Senere ble Hardanger/Sunnhordland og Rogaland åpnet (20. september) og Trondheimsfjorden, Møre og Romsdal, Nordfjord og Oslofjorden (7. oktober). Fiske på stor brisling kunne foretas etter utløpet av fredningsperioden, dvs etter 31. juli. Fartøyene måtte imidlertid kontakte NSS før fangsting med tanke på å forsikre seg om at det var omsetningsmuligheter for fangstene.

Vinterfisket etter stor brisling resulterte i totalt fem innmeldte fangster fra Oslofjorden på til sammen 117 t. To fartøyer deltok. Fangstene ble levert i Sverige. **Hermetikkfisket** kom i gang 17. september. Stort innslag av undermålsbrisling i fjordene gjorde at årets fiske ble rekordlavt. Økt minstemål fra 9 cm til 10 cm samt redusert adgang til å ha undermålsbrisling i fangstene fra 40% til 20 % medvirket til de rekordlave fangstene. **Høstfisket** etter stor brisling, som tradisjonelt foregår i Oslofjorden, resulterte i knapt 200 t. To fartøyer deltok. Fangstene ble levert i Sverige.

Verdien av kystbrislingfisket i 2015 ble 4,0 mill mot 10,0 mill i 2014.

Fordelingen på anvendelse i 2015 og 2014:

ANVENDELSE / ÅR	2015	2014
Hermetikk	300 t	1.400 t
Kryddring, røking og rundfrysing	300 t	300 t
Mel/Olje	-	-
Utkast	0 t	0 t
Totalt	600 t	1.700 t

Fordelingen på distrikt i 2014 og 2013:

OMRÅDET / ÅR	2015	2014
Oslofjorden med Øst- og Vestfold	300 t	300 t
Telemark med Ø. & V. Agder	-	-
Rogaland	-	-
Hardanger / Sunnhordland	0 t	100 t
Sognefjorden	300 t	1.100 t
Nordfjord	100 t	200 t
Møre og Romsdal	-	-
Trøndelag	-	-
Totalt	600 t	1.700 t

KONTROLL

Kontrollavdelingen i Norges Sildesalgslag har i 2015 bestått av tre kontrollører og en kontrollsjef. Kontrollarbeidet har som formål å se til at lover og forskrifter, forretningsregler, omsetningsbestemmelser og rundskriv som regulerer de pelagiske fiskerier overholdes. Avdelinger som er involvert i kontrollarbeidet er kontrollavdelingen, salgsavdelingen, faktura- og avregningsavdelingen og IT-avdelingen.

Kontroller har fokus på de forretningsmessige forhold som gjelder for markedsplassen og de offentlige bestemmelser som omhandler forvaltning og ressursuttak.

Norges Sildesalgslag deltok også i 2015 i arbeid med Nasjonal Strategisk Risikovurdering og vi samarbeider med Fiskeridirektoratet, Kystvakta og de andre fiskesalgslag i Norge. Norges sildesalgslag laget også et dokument som omhandler risikovurdering og et årshjul for kontroller i 2015.

Kontroll ved innmelding

Svært mye av den informasjonen som registreres ved innmelding av fangst, er knyttet til opplysninger som er nødvendig for å kunne kontrollere og holde oversikt med forhold nedfelt i forskrifter om utøvelse av det enkelte fiskeri: Økonomisk sone, kvotesone, fartøy, fartøygrupper, merkeregister m.m. Øvrige viktige registreringer er naturligvis art, kvantum og redskap. Innmeldingsdata oversendes rutinemessig til Fiskeridirektoratet fortløpende. Alle fangster skal innmeldes til Norges Sildesalgslag.

Fysisk kontroll ved landing

Norges Sildesalgslags kontrollører har i 2015 gjennomført 509 kontroller mot 660 antall kontroller i 2014. Kontrollørene har prioritert kontroll på fangster (konsum/mel-oljeproduksjon) som makrell, NVG-sild, nordsjøisild, lodde Ba, lodde Ja/Is, hestmakrell, brisling, havbrisling, kolmule, tobis og øyepål.

Fysisk kontroll ved landing av fangster til mel- og oljeproduksjon har i 2015 hatt en større prioritet fra Sildelagets side enn i 2014.

Kontrollørene har i 2015 vært involvert i saker hvor det er blitt reklamert fra kjøper når det gjelder råstoffkvalitet/slagskader, kontrollørene har bistått salgsleder ved 65 reklamasjoner i 2015, mot 56 reklamasjoner i 2014. Totalt ble det kontrollert 160 126 903 kg i 2015 av landet kvantum beregnet til konsum og mel-oljeproduksjon, sammenlignet med 160 493 543 kg i 2014. Sildelagets kontrollører har hatt 15 samarbeidskontroller med Fiskeridirektoratet i 2015. Samarbeidet med Justervesenet har også i 2015 fungert bra.

De færreste kontrolloppdrag medfører anmerkninger til fartøy eller anlegg. De forhold som våre inspektører påpeker blir vanligvis tatt til følge av fiskere og kjøpere umiddelbart.

Gjennom året deltok kontrollavdelingen på samarbeidsmøter med Kystvakten og Fiskeridirektoratets regionskontorer i Sør, Vest og Nord.

- Risikovurdering og utarbeidelse av kontrollrutiner

Kontrollavdelingen hadde også i 2015 økt kontroll og fokus med makrell fiske i nord.

En ordinær kontroll omfatter vanligvis parameterne nedenfor;

- Kontroll av art
- Sortimentsprøver (om de utføres og hvor mange prøver som tas)
- Kontroll av vekter (plomberinger, display)
- Utkast (veid og kommet på sluttseddel)
- Bifangst (veid og kommet på sluttseddel)
- Sluttseddel og/eller landingseddel (at korrekt kvantum og sortiment er kommet på, at utkast og bifangst er korrekt registrert).

Dokumentkontroll – sluttsedler

Dokumentkontroll av sluttsedler omfatter kontroll mot regelverk, kvoter og innmeldte data. Det gjøres vedtak ved fangst over kvote, ulovlig bifangst og evt. andre forhold som går inn under lagets vedtakskompetanse. Andre brudd på regelverk som oppdages i kontrollen, oversendes Fiskeridirektoratet for videre behandling.

Rapportering til offentlige myndigheter

Norges Sildesalgslag har en sentral oppgave som leverandør av informasjon til Fiskeridirektoratet, og det legges ned et betydelig arbeid både når det gjelder fangstdata og systematisert informasjon som leveres etter behov. Fiskeridirektoratet med tilhørende etater har også leseadgang direkte hos Norges Sildesalgslag til innmeldinger, sluttsedler og auksjon.

I samsvar med inndragingsforskriften rapporteres inntrukket beløp pr. hjemmel og hvordan disse er disponert til Fiskeri- og Kystdepartementet pr. 1. april hvert år.

- Kontinuerlig vedlikehold av kvoterettigheter på fartøynivå

Slutt- og landingsedler følges opp mot tildelte kvoter i nåtid. Eierskifter, rettighetsendringer og struktureringer stiller store krav til oppfølging for å kunne vise korrekt restkvote til enhver tid. Det er viktig at den enkelte fisker holder seg oppdatert om gjeldende regelverk og egen kvote før fisket starter.

MARKEDET FOR PELAGISKE FISKESLAG I 2015

Markedssituasjonen i pelagisk sektor

PELAGISK EKSPORT I 2015 – Eksporttallene (fra Sjømatrådets årsstatistikk) for 2015 viser en samlet pelagisk konsumeksport (sild, makrell, lodde, hestmakrell og fersk kolmule) på 6,9 milliarder kroner, en nedgang på ca. 7 % fra 2014. Det skal i denne sammenheng nevnes at lodde og industrifisk levert i utlandet (både konsum og mel/olje) beløper seg til en verdi i underkant av 200 mill. kroner som kommer i tillegg til det nevnt i eksporttallet ovenfor. Eksporten av norsk sjømat generelt gikk opp 8 % og satte også i 2015 ny rekord med en samlet eksportverdi på 74,5 milliarder kroner. Den pelagiske andelen av norsk sjømateksport gikk på denne bakgrunn noe tilbake i samlet verdi fra året før.

Med utgangspunkt i at mer enn 800.000 t pelagisk fisk er omsatt til konsum gjennom Norges Sildesalgslag i løpet av 2015, skulle dette tilsvare ca. 3,3 milliarder pelagiske måltider (= 250 g fisk/ måltid), eller mat til opp mot 10 millioner mennesker hver dag.

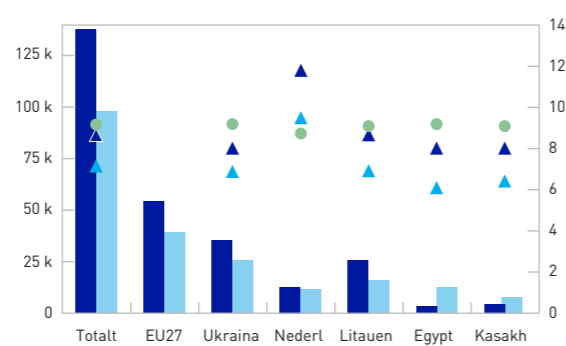
Sild

Årsstatistikken fra Sjømatrådet viser at det i 2015 totalt ble eksportert 216.000 t sild (alle produkter), en volumnedgang på 28 % fra året før eller totalt ca. 84.000 t mindre. Snittprisen på sild sett under ett ble kr. 11,12 mot kr. 9,16 i 2014 og 9,01 i 2013, altså en klar oppgang. Det ble til tross for høyere priser likevel en liten nedgang i samlet verdi, men bare ca. 1 % lavere enn året før. For sild samlet, endte det på 2,4 mrd. kroner. Årets kvoter var som kjent lavere, men mindre tilgang på sild har løftet prisene til tross for at Russland ikke er med etter august 2014, og at det dessuten er vansker også i andre typiske sildemarkeder som Nigeria. Av volumet fordelte 98.000 t seg til rundsild og 77.000 t til filet.

Prisene holdt seg siste del av året relativt stabile for rundsild, men viste en oppgang særlig for filet. Sett under ett ble snittet for rundsild 8,67 mot 7,09 i 2014, og 9,16 for desember måned isolert i 2015. For filet var tallene tilsvarende 15,68 i snitt mot 14,11 i 2014. Desember måned hadde en snittpris for filet på hele 17,76. Dette er 4 kroner opp i forhold til desember året før.

De største markedene for rundsild målt i verdi var i 2015 EU27, Ukraina, Egypt, Kasakhstan og Hviterussland når vi holder enkeltland i EU utenfor.

Eksport av frossen rundsild året 2014/2015 de største markedene volum i t og pris pr. kg

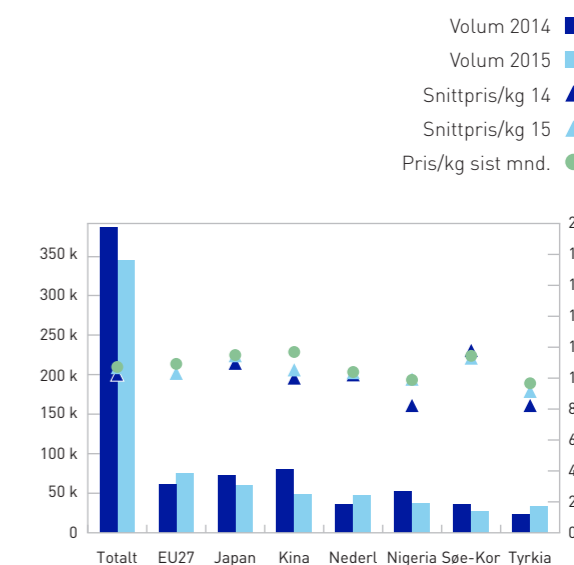
■ Volum 2014
 ■ Volum 2015
 ▲ Snittpris/kg 14
 ▲ Snittpris/kg 15
 ● Pris/kg sist mnd.

De største markedene for rundsild målt i verdi var i 2015 EU27, Ukraina, Egypt, Kasakhstan og Hviterussland.

Makrell

Også for makrell ble det en volumnedgang i 2015 sammenlignet med året før. Totalt ble det eksportert nesten 352.000 t makrell i 2015, mot 399.000 t i 2014. Snittprisen over året var kr. 10,86 - noe opp, sammenlignet med kr. 10,36 i 2014. Eksportverdien samlet for makrell, alle typer, gikk ned fra vel 4,1 mrd. kroner i 2014 til vel 3,8 mrd. kroner i 2015 - minus 7,4 %.

De største markedene for frossen makrell målt i verdi i 2015, var EU27, Japan og Kina. Også Nigeria, Sør-Korea og Tyrkia kommer høyt på statistikken for 2015. EU27, Japan og Kina sto for over halvparten av denne makrelleksporten i 2015 målt i volum.

Eksport av frossen makrell året 2014/2015 de største markedene volum i t og pris pr. kg

Hestmakrell og lodde

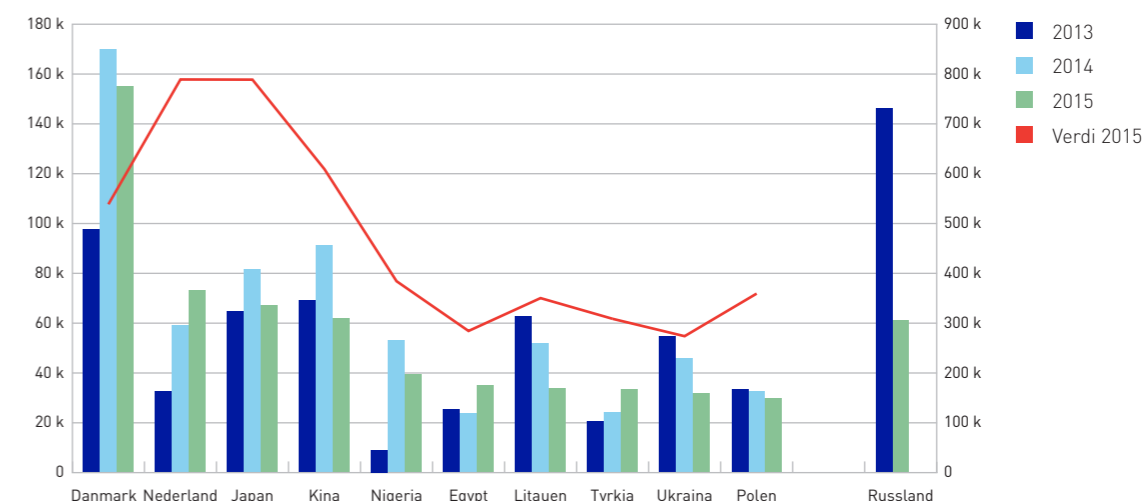
Hestmakrell kom ut med et langt bedre eksportert volum i 2015 enn året før. Samlet ble det eksportert vel 12.000 t hestmakrell mot knappe 6.000 t i 2014. Snittprisen ble noe lavere; 10,82 mot 12,61 i 2014, men oppnådde likevel 12,27 for desember måned isolert. Verdien nådde nesten 134 mill. kroner mot 74 mill. kroner i 2014. De viktigste markedene var Kina, Japan og Egypt som alle tok mellom 2 og 3.000 t hver.

Lodde-eksporten ble noe lavere målt i volum i forhold til 2014; 23.000 t sammenlignet med 37.500 t i 2014. For lodde gikk prisen noe opp; kr. 5,58 mot 5,01 året før. Samlet verdi ble 128,5 mill. kroner mot 188 mill. kroner i 2014. De største

markedene for lodde var Kina, EU27 (mest til Nederland) og Vietnam. Konsumet av lodde i Japan er for nedadgående og Japan endte derfor et godt stykke ned på statistikken etter flere øst-europeiske land og Thailand.

I tillegg til konsumdelen, kommer eksport av mel og olje. Mottatte tall fra SSB viser en eksport tilsvarende ca. 148.000 t mel & olje til en verdi av nesten 1,8 mrd. kroner.

Norges Sildesalgslag omsatte 713.000 t råstoff til produksjon av fiskemel og fiskeolje i 2015 og første-håndsverdien ble på knappe 1,4 mrd. kroner - en vesentlig vekst i forhold til 2014; + 47,5 %.

INFORMASJON

Pelagiske fiskere er, som alle andre, avhengige av nyheter og informasjon og er flittige brukere av nett og mobile løsninger for å skaffe seg dette. I 2015 hadde vi over 10,2 millioner visninger på www.sildelaget.no. Dette har vært stabilt over flere år og vi har mye de samme brukerne som er innom flere ganger for dagen gjennom sesongene.

Det vi nå opplever i tillegg, er en økende trafikk både på applikasjonene, Facebook-siden, Twitter og andre medier. Vi ser at når vi deler saker der, blir de lest av enda flere personer i større deler av næringen og på utsiden av den. På det vi kaller «sosiale medier» er nå mange av fartøyene selv inne og deler bilder og videoer av livet på havet og fiskets gang. Dette hjelper godt på med positiv oppmerksomhet rundt fiskeriyrket og fiskerinæringen.

I 2015 hadde vi over 10,2 millioner visninger på www.sildelaget.no.

Innmeldinger av fangster skjer til alle døgnets tider. Sildelagets applikasjoner både i AppStore og GooglePlay er svært mye brukt av dem som vil være oppdatert hele tiden både på fangster, fangstområder og auksjoner. Vi hadde over 735 000 visninger på appen vår i 2015, dette er en formidabel økning fra 2014.

Trafikken på nettsidene følger takten i fisket. Vi ser at de mest hektiske fiskeriperiodene også er tiden for å lese mer nyheter, hente ut statistikk, kvoter og prisinformasjon fra Sildelagets internett og ekstranett. Vi har i 2015 og så langt i 2016 fokusert mer på å publisere saker som gjelder Sildelaget og fiskerne i tillegg til mer generell informasjon som bør spres ut i næringen.

Sildelaget har også en profil på Twitter der 780 organisasjoner og interessenter følger de saker vi deler. Disse blir også delt ut videre.

Mobil og nettbrett tar innpå PC

Mobiler og nettbrett er sentrale og viktige redskaper for fiskere både når de er ombord og hjemme. Behovet for stadig oppdatering er stort og nesten 50% av all trafikken på www.sildelaget.no er nå via en mobiltelefon eller nettbrett. Dette resulterer i at vi nå skal oppdatere våre websider for å lage leseopplevelsen mer sømløs slik at det ikke spiller

noen rolle hvilken «skjerm» du bruker for å se på www.sildelaget.no

Bilder er populært

Bilder og billedserier blir mer og mer populære både på [sildelaget.no](http://www.sildelaget.no) og på sosiale medier. I 2015 var billedserier det som var isolert mest sett på nett, særlig billedserier om nybygg som får stor oppmerksomhet. Tilbakemeldinger på disse bildeseriene har vært veldig gode, alle er veldig positive til å vise frem fartøyene på Sildelaget. Vi har og tenkt å vise mer bilder fra havet som vi får tilsendt fra de mange fotodyktige fiskerne på båtene der ute.

Utenlandske brukere

Av den totale bruken av Sildelagets tjenester på nett er 13 % av brukerne utenfor Norge. De fleste av disse brukerne er fra Storbritannia og Irland og utgjør 3,4 %. Også Danmark er godt representert med 3 % av utenlandsk trafikk. Info om våre felles fiskeriressurser og den norske omsetningen på fisk er mye lest i utlandet.

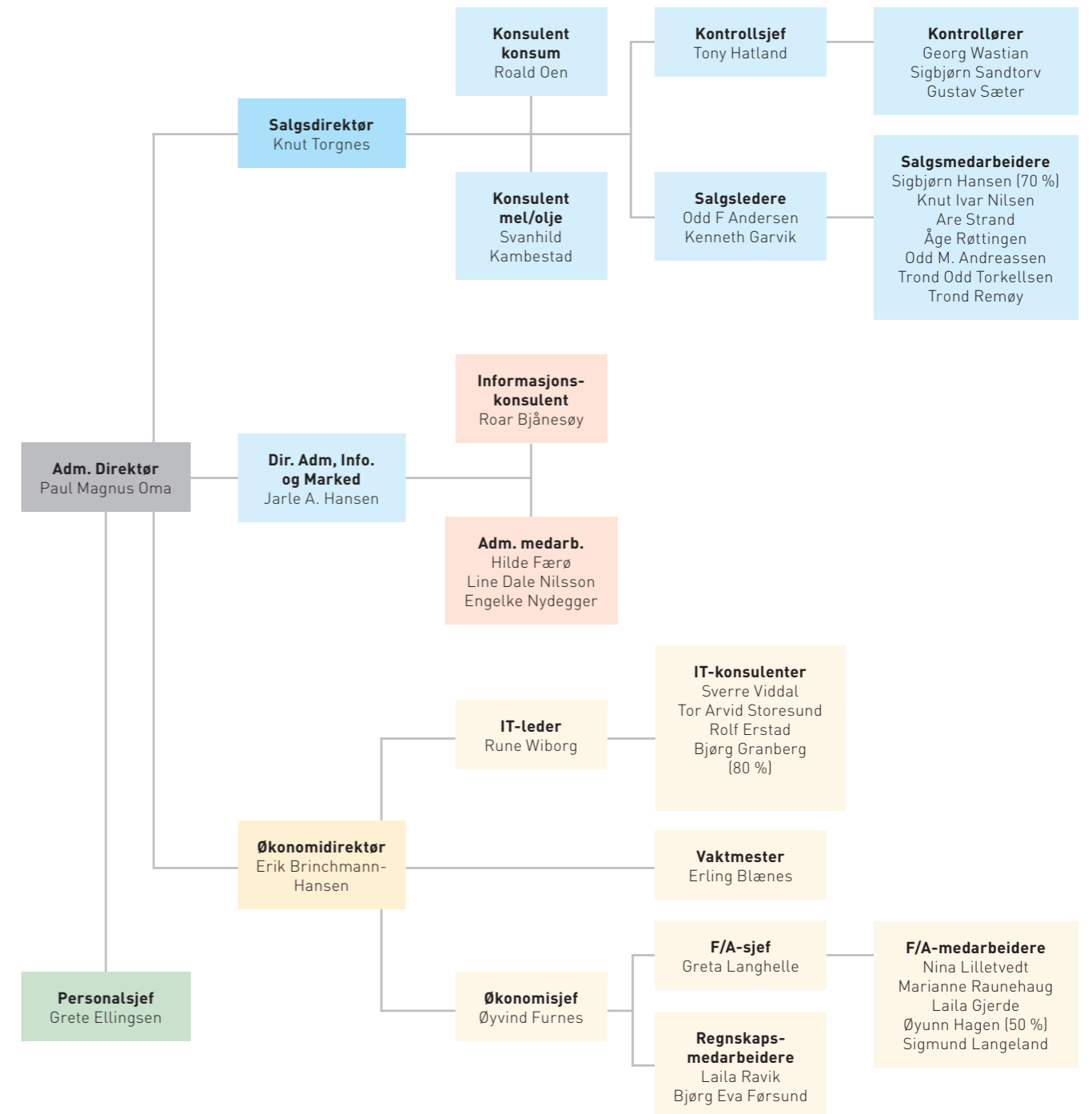
Andre aktiviteter

Som en del av miljøtiltakene støtter Norges Silde-salgslag miljøarbeid som har rent hav i fokus. I 2015 har vi deltatt på ulike arrangement langs kysten med økonomisk støtte og informasjon. Dette gjelder for eksempel sildebord, årsmøter og konferanser. Det største enkelttiltaket er bidrag til «Fiskesprell» som sammen med de andre salgslagene, Sjømatrådet og flere departement skal bidra til at barn og unge får kjennskap til og kunnskap om sjømat.

Deltakelse i Sjømatrådets Markedsgrupper for pelagisk inngår som en del av markedsarbeidet.

I 2015 og videre inn i 2016 har vi også hatt mer fokus på rekruttering. Vi har hatt en student inne på salgsavdelingen og har i vinter en student inne for generell innføring i hvordan Sildelaget fungerer. I begynnelsen av 2016 har vi også besøkt Håp i Havet, den største konferansen om blir arrangert for fiskeristudenter i Tromsø. Vi ønsker generelt å profilere Sildelaget og fiskerinæringen mer for ungdom, skoler og universiteter.

ORGANISASJONEN pr. 1. mars 2016

Omsetningsstatistikk 2015

Omsetningsstatistikken for 2015 vil bli endret/korrigert i løpet av 2016 og er således ikke endelig. Justeringer av omsetningsstatistikken for tidligere år er vist som egen linje.

Norske fartøyer, levert i Norge:												
Fiskeslag	Konsum			Mel/Olje			Sjølprod.			Totalt		
	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg
NVG-sild	173 233	1 160 708	6,70	101	304	3,00				173 334	1 161 012	6,70
Nordsjøsild	112 274	585 588	5,22	4 724	13 998	2,96				116 998	599 586	5,12
Makrell	241 135	2 052 693	8,51	257	703	2,73	122	401	3,30	241 514	2 053 798	8,50
Hestmakrell	6 471	41 731	6,45	1 694	4 478	2,64				8 165	46 209	5,66
Lodde - Barentshavet	41 335	103 742	2,51	22 097	37 851	1,71	23	49	2,10	63 456	141 642	2,23
Lodde - Jan Mayen	983	3 248	3,31	6 907	19 537	2,83				7 890	22 785	2,89
Kolmule	478	1		318 300	600 761	1,89				318 778	600 762	1,88
Tobis				90 425	180 971	2,00				90 425	180 971	2,00
Øyepål	238	174	0,73	31 224	61 056	1,96				31 461	61 229	1,95
Kystbristing	337	2 126	6,32							337	2 126	6,32
Havbristing	1 659	6 304	3,80	7 223	17 906	2,48				8 881	24 209	2,73
Diverse fisk	608	113	0,19	4 413	8 695	1,97				5 022	8 808	1,75
Totalt:	578 750	3 956 428	6,84	487 366	946 259	1,94	145	450	3,11	1 066 262	4 903 138	4,60

Norske fartøyer, levert i utlandet:												
Fiskeslag	Konsum			Mel/Olje			Sjølprod.			Totalt		
	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg
NVG-sild	2 767	21 257	7,68							2 767	21 257	7,68
Nordsjøsild	20 265	113 330	5,59	249	664	2,67				20 514	113 994	5,56
Makrell	225	916	4,08	9	19	2,05				234	935	4,00
Hestmakrell	2	2	0,90	1 409	3 523	2,50				1 411	3 523	2,50
Lodde - Barentshavet	5 158	17 188	3,33	2 044	3 312	1,62				7 202	20 500	2,85
Lodde - Jan Mayen	25 382	71 592	2,82	17 236	47 185	2,74				42 617	118 777	2,79
Kolmule	10 518	22 894	2,18	159 616	312 965	1,96				170 134	335 859	1,97
Tobis				10 434	21 037	2,02				10 434	21 037	2,02
Øyepål	5	4	0,90	12 859	24 710	1,92				12 864	24 715	1,92
Kystbristing	295	1 474	4,99							295	1 474	4,99
Havbristing				273	689	2,52				273	689	2,52
Diverse fisk	10	11	1,07	1 299	2 419	1,86				1 310	2 430	1,86
Totalt:	64 627	248 670	3,85	205 428	416 524	2,03				270 055	665 194	2,46

Utenlandske fartøyer, levert i Norge:												
Fiskeslag	Konsum			Mel/Olje			Sjølprod.			Totalt		
	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg
NVG-sild	5 312	37 525	7,06				1 167	6 511	5,58	6 479	44 036	6,80
Nordsjøsild	19 110	91 405	4,78							19 110	91 405	4,78
Makrell	142 051	1 161 146	8,17				1 914	11 459	5,99	143 965	1 172 605	8,15
Hestmakrell	39									39		
Kolmule	98			7 190	13 473	1,87	242	485	2,00	7 530	13 958	1,85
Tobis				1 113	2 188	1,97				1 113	2 188	1,97
Øyepål	5									5		
Havbristing				11 358	27 945	2,46				11 358	27 945	2,46
Diverse fisk	25			563	1 502	2,67				588	1 502	2,55
Totalt:	166 640	1 290 075	7,74	20 223	45 107	2,23	3 324	18 456	5,55	190 187	1 353 639	7,12

Utenlandske fartøyer, levert i utlandet:												
Fiskeslag	Konsum			Mel/Olje			Sjølprod.			Totalt		
	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg
Totalt:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Totalt:												
Fiskeslag	Konsum			Mel/Olje			Sjølprod.			Totalt		
	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg	Tonn	Omsatt (1000 kr)	kr / kg
NVG-sild	181 311	1 219 490	6,73	101	304	3,00	1 167	6 511	5,58	182 580	1 226 305	6,72
Nordsjøsild	151 649	790 324	5,21	4 973	14 662	2,95				156 622	804 985	5,14
Makrell	383 411	3 214 755	8,38	266	722	2,71	2 036	11 861	5,83	385 713	3 227 337	8,37
Hestmakrell	6 512	41 733	6,41	3 103	8 001	2,58				9 616	49 734	5,17
Lodde - Barentshavet	46 493	120 931	2,60	24 141	41 163	1,71	23	49	2,10	70 657	162 142	2,29
Lodde - Jan Mayen	26 364	74 841	2,84	24 143	66 722	2,76				50 508	141 563	2,80
Kolmule	11 094	22 895	2,06	485 106	927 199	1,91	242	485	2,00	496 442	950 579	1,91
Tobis				101 971	204 196	2,00				101 972	204 196	2,00
Øyepål	247	178	0,72	44 083	85 766	1,95				44 330	85 944	1,94
Kystbristing	632	3 601	5,70							632	3 601	5,70
Havbristing	1 659	6 304	3,80	18 854	46 540	2,47				20 512	52 843	2,58
Diverse fisk	643	124	0,19	6 276	12 616	2,01				6 920	12 740	1,84
Totalt:	810 017	5 495 174	6,78	713 018	1 407 890	1,97	3 469	18 906	5,45	1 526 503	6 921 970	4,53

Justering av tidligere år												-197
Totalt:												6 921 774

Norges Sildealgslag SA

Postboks 7065
N-5020 Bergen

Besøksadresse: Slottsgaten 3

Tlf: +47 55 54 95 00
Faks: +47 55 54 95 55

Epost: sildelaget@sildelaget.no
www.sildelaget.no